

Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta managementu

Jindřichův Hradec

Bakalářská práce

Eliška Něničková
2007

Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta managementu v Jindřichově Hradci

Katedra managementu veřejného sektoru

Hodnocení efektivnosti programu Pět P

Vypracovala:

Eliška Něničková

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jaroslava Sedláková, Ph.D.

Kostelec na Hané, duben 2007

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma
»**Hodnocení efektivnosti programu Pět P**«
jsem vypracovala samostatně.

Použitou literaturu a podkladové materiály
uvádím v příloženém seznamu literatury.

Kostelec na Hané, duben 2007

podpis studenta

Anotace

Hodnocení efektivnosti programu Pět P

Cílem práce je změřit efektivnost programu Pět P v Jindřichově Hradci pomocí dotazníků, na které budou odpovídat děti, rodiče a dobrovolníci programu. Zároveň by toto hodnocení mělo sloužit jako výstup programu Pět P. Pokud se tato metoda osvědčí, bude v následujících letech používána programem pro měření efektivnosti programu Pět P v Jindřichově Hradci.

duben 2007

Poděkování

Za cenné rady, náměty a inspiraci

bych chtěla poděkovat

Mgr. Jaroslavě Sedlákové, Ph.D.

z Vysoké školy ekonomické v Praze,

Fakulty managementu v Jindřichově Hradci

Obsah

Úvod.....	7
1. Teoretická východiska.....	9
1.1 Terminologie dobrovolnictví.....	9
1.2 Podle role, kterou dobrovolnictví má v organizaci rozeznáváme tyto typy organizací	10
1.3 Podle míry času, kterou dobrovolníci věnují rozlišujeme.....	11
2. Legislativa upravující dobrovolnictví	11
2.1 Dobrovolnická služba.....	11
2.2 Dobrovolník.....	12
3. Historie dobrovolnictví v ČR	12
3.1 Modely dobrovolnictví	14
4. Motivy dobrovolné činnosti	15
5. Program Pět P.....	16
5.1 Vymezení programu Pět P.....	16
5.2 Historie programu Pět P	16
5.3 Organizace a struktura programu Pět P v České republice	17
5.4 Výběr, příprava a supervize dobrovolníků	17
5.5 Příprava supervizora.....	20
5.6 Činnost koordinátora	20
6. Evaluační metodika	24
6.1 Evaluace	24
6.2 Postup evaluační metodiky.....	24
6.3 Porovnání jednotlivých odpovědí.....	25
6.3.1 Shrnutí	36
6.4 Monitoring programu	37
6.4.1 Oslovení maminek.....	37
6.4.2 Zpracování odpovědí.....	37
6.4.3 Shrnutí	38
6.5 Dotazník dobrovolníka	39
6.5.1 Vyhodnocení dotazníku dobrovolníka	39
6.5.2 Shrnutí	40
6.6 Dotazník pro dítě	41
6.6.1 Vyhodnocení dotazníku pro dítě	41
6.6.2 Shrnutí	43
Závěr práce	43
Literatura	46

Úvod

Téma bakalářské práce Hodnocení efektivnosti programu Pět P jsem si vybrala pro mé zapojení v tomto programu.

Program Pět P je nestátní sociálně preventivní volnočasový program pro děti ve věku 6 – 15 let, které mají problém se začleněním do kolektivu, pochází ze sociálně slabších rodin, mají určitý handicap, či sourozence s handicapem. Program je postaven na principu dobrovolného kamarádství mezi dítětem a dospělým dobrovolníkem.

Dobrovolníkem programu Pět P v Jindřichově Hradci jsem se stala v roce 2004 a asi po roce mého působení v programu i asistentkou koordinátorky.

Aby se z Vás stal dobrovolník programu Pět P, absolvujete nejdříve víkendový výcvik, kde se blíže seznámíte s programem, zbavíte se některých obav, posílíte svoji motivaci a uvidíte prvně děti z programu pomocí videa a fotek. Ale hlavně supervizorka a koordinátorka programu si o Vás za pomoci psychotestů ve spolupráci s psychologkou, rozhovoru nad životopisem a z celkového dojmu z výcviku, udělají obrázek jako o dobrovolníku a rozhodnou, které dítě by se k Vám hodilo nejlépe.

Jakmile se stanete oficiálním dobrovolníkem, je Vám přiděleno dítě a máte podepsané smlouvy, můžete se začít scházet s dítětem a účastnit se supervizí. Schůzky jsou pravidelné 2-3 hodiny týdně po dobu 10 měsíců.

Jako asistentka jsem se setkala s některými činnostmi koordinátorky. Účastnila jsem se výcviku nových dobrovolníků jako „zkušený“ dobrovolník, který mi přiblížil program Pět P a jeho cíl. Dále jsem prováděla pohovory s rodiči o zařazení nových dětí do programu, pohovor s dětmi, kontraktační schůzky, organizovala společenskou akci a v poslední době dělala rozhovory s potencionálními dobrovolníky.

Letos jsem se také zapojila do realizování projektu „Pomocí k přátelství“, který je uskutečňován ku příležitosti již pátému výročí programu Pět P v Jindřichově Hradci.

Tento projekt má několik cílů. Během necelého roku se pokusíme prezentovat program Pět P na veřejnosti, seznamovat středoškolskou mládež s tímto programem formou besed a publikovat manuál, na kterém se budou podílet všichni dobrovolníci, kteří byli či jsou stále v programu. Do publikace mohou přispět i rodiče našich dětí. Celý projekt bude završen velkým setkáním všech dobrovolníků působících v programu Pět P v Jindřichově Hradci od roku 2003, dětí a také rodičů.

Program Pět P mi byl duševní vzpruhou a byla bych ráda, kdyby si každé dítě z daného kamarádství odneslo něco pro další život. Ať už je to jakákoli zkušenost, lepší pohled na svět, na lidi kolem něj, otevřenost, nebo optimismus. Zpříjemnit jim alespoň jejich dětství nebo pár roků života. Myslím si, že i to je pro tyto děti velkým přínosem.

Cílem mé práce je pomocí dotazníkového šetření změřit efektivnost programu. Efektivnost programu budu sledovat pomocí ukazatelů z oblasti chování, sociální, osobnosti dítěte a jeho somatiky. Dotazníky jsou trojího druhu a vyplňovali je dobrovolníci, malí litláci a jejich rodiče.

Nejdříve si zpracuji dotazníky vyplněné rodiči a dobrovolníky do tabulek a porovnáám je. Dále zpracuji dotazníky určené pro dobrovolníky. Tento dotazník je zaměřen na vztahu dobrovolník a dobrovolnictví. Jako poslední analyzuji dotazníky pro děti, které jsou už doplněním mé práce.

Práce obsahuje také teoretickou část, která je zaměřena na teorii dobrovolnictví, legislativu upravující dobrovolnou službu, historii dobrovolnictví v České republice, motivace dobrovolníků a představení samotného programu Pět P. V některých kapitolách se k daným tématům vyjádřím jako dobrovolník i jako asistentka koordinátorky.

V závěru bakalářské práce se zmíním o průběhu praktické části, o spolupráci účastníků v dotazníkovém šetření, o zpracování dotazníků a případném vylepšení této metody. Tato práce bude zároveň sloužit jako výstup programu Pět P v Jindřichově Hradci.

Z důvodu ochrany osobních údajů neuvádím v práci jména dotazovaných respondentů.

1. Teoretická východiska

1.1 Terminologie dobrovolnictví

Dobrovolník - je člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti.¹

Role dobrovolníka je vymezena tak, aby se příjemce pomoci na ni mohl v dohodnutém rámci spolehnout. Dobrovolník může být vnímán jako spolehlivý pomocník, na kterého je možné mít podobné nároky jako na placené zaměstnance. Ale i profesionálně vedené dobrovolnictví si může zachovat neformálnost a spontaneitu, které jsou pro dobrovolnictví charakteristické a nepostradatelné.¹

Dobročinnost – někdy používáme termín *filantropie*, který slovník cizích slov definuje jako „dobrovolné pomáhání sociálně slabým, lidumilnost, lidumilství, dobročinnost“.²

Dobročinnost se považuje za jednu z *občanských ctností*, která v naší západní kultuře má – bez ohledu na to, zda jsme věřící či ne – své kořeny v křesťanské a ještě hlouběji v židovské morálce. Dobročinnost můžeme rozdělit na dvě formy, a to *dárcovství* a *dobrovolnictví*. Dárcovství je z běžného pohledu poměrně srozumitelný pojem, týkající se peněžitých darů určených přímo potřebným občanům nebo na veřejně prospěšné účely prostřednictvím sbírek, nadací a nadačních fondů.

S dobrovolnictvím je to složitější. Pro dobrovolnou činnost zaměřenou převážně na rodinu, příbuzenstvo a sousedy můžeme použít termín *občanská výpomoc*, někdy můžeme slyšet o *sousedské výpomoci*. Pro dobrovolnou činnost probíhající obvykle v rámci komunity vytvořené v obci, okolo fary, sportovního klubu apod. používáme termín *dobrovolnictví vzájemně prospěšné*. Hranice mezi sousedskou výpomocí a vzájemně prospěšným dobrovolnictvím jsou neostré. Oba typy dobrovolné pomoci se vyznačují spontánností a neočekáváním finanční odměny.¹

Dobrovolnictví na němž staví neziskové organizace a které organizují také dobrovolnická centra, označujeme jako *veřejně prospěšné dobrovolnictví*. Má řadu podobných rysů jako občanská výpomoc, ale zároveň se vyznačuje dalšími znaky. Role dobrovolníka je vymezena tak, aby se příjemce dobrovolné pomoci na ni mohl spolehnout. Proto partnerem dobrovolníka je obvykle organizace, která mu nabídne příležitost k dobrovolné činnosti. Místem uplatnění pro veřejně prospěšné dobrovolnictví jsou většinou nestátní neziskové organizace, jež se snaží získat dobrovolníky z řad veřejnosti, ať již se jedná o jednorázové akce, nebo dlouhodobou dobrovolnou spolupráci.¹

Dobrovolnická organizace je potom ta, která se zabývá převážně organizací dobrovolné činnosti. Jsou to např. dobrovolnická centra v Praze, Brně,

¹ TOŠNER, Jiří, SOZANSKÁ, Olga: Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. 1.vyd. Praha: Portál 2002, s. 35 – 37

² KLIMEŠ, Lumír: Slovník cizích slov, 6. přepracované a doplněné vydání Praha. Státní pedagogické nakladatelství, n.p. 1998, s. 189

Plzni, Kroměříži, Českých Budějovicích, Ústí nad Labem a další organizace, jež organizují dobrovolnou službu, jako Česká národní agentura Mládež, INEX, VOLONTÉ a další.

Dobrovolné organizace jsou např. Hnutí DUHA, YMCA či Skaut-Junák a Sokol, jejichž činnost je postavena na dobrovolnicích.³

Dobrovolná práce není zrovna dobré spojení. Pojem práce má úzkou vazbu na činnost vedoucí k výdělku podle pracovněprávních předpisů a s nimi souvisejících daňových a pojistných aspektů. Proto při uzavírání kontaktů či dohod s dobrovolníky používáme příkazní nebo nepojmenované smlouvy podle občanského zákoníku a držíme se termínů *dobrovolná služba a dobrovolná činnost*.³

1.2 Podle role, kterou dobrovolnictví má v organizaci, rozeznáváme tyto typy organizací

- *Na dobrovolnicích je přímo závislý chod organizace.* Vedle malé skupiny profesionálů se dobrovolníci podílejí na naplňování hlavních cílů organizace. Tento typ je charakteristický např. pro zajišťování humanitárních akcí, pro ekologické iniciativy a kampaně. Dobrovolníci jsou v tomto případě rozhodující silou organizace. Bez jejich účasti by nebylo možné realizovat příležitostné akce, kterými se organizace prezentuje a naplňuje svoje poslání.
- *Dobrovolníci vykonávají činnosti* spolu s profesionálními zaměstnanci. Dobrovolná činnost není základem provozu organizace. Tento typ se nejčastěji objevuje u zařízení sociálních a zdravotních. Dobrovolníci participují na zajišťování finančních prostředků, pomáhají se žehlením, obstarávají recepci, zajišťují chod dobročinného obchodu, pomáhají s účetnictvím, někdy i s úklidem či stavebními pracemi apod. Znamená to, že kdyby tuto činnost nevykonávali dobrovolníci, musela by být zajištěna profesionálně. U tohoto typu spolupráce dobrovolníci významně přispívají ke snížení finančních nákladů organizace.
- *Činnost dobrovolníků není pro vlastní chod organizace nepostradatelná,* ale dobrovolná činnost pomáhá zkvalitňovat poskytované služby či usnadňovat provoz. Jedná se o aktivity, jako jsou vycházky s klienty, výtvarné či jazykové kroužky a další volnočasové aktivity. Na dobrovolném základě také může být částečně postaveno poradenství daňových a účetnických záležitostech, administrativní pomoc, manuální výpomoc apod. Dobrovolníci zde představují doplnění služeb či zvýšení jejich kvality, ale organizace by bez nich mohla existovat.³

³ TOŠNER, Jiří, SOZANSKÁ, Olga: Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. 1.vyd. Praha: Portál 2002, s. 39-40

1.3 Podle míry času, kterou dobrovolníci věnují rozlišujeme

Dobrovolné zapojení při jednorázových akcích (kampaní, sbírkách, benefičních koncertech apod.), které se pořádají jednou či několikrát do roka. Tyto akce jsou zároveň vhodnou formou k získávání nových dobrovolníků či ke spolupráci s příznivci organizace, kteří ale nemají víc času než několikrát ročně – v tomto případě nemusí být činnost formalizována, dohoda jeho pomoci bývá ústní.

Dlouhodobá dobrovolná pomoc, která je poskytována opakovaně a pravidelně např. tři hodiny jedenkrát týdně po dobu celého roku. Jedná se o časovou formu dobrovolného závazku, který je splnitelný pro dobrovolníka a užitečný svojí pravidelností pro organizaci. Vyplácí se mít sepsanou dohodu o spolupráci mezi dobrovolníkem a organizací, v níž jsou upraveny závazky, práva a povinnosti obou stran. Organizace obvykle do dobrovolníka již „investuje“ úvodní přípravu na jeho činnost, případně pojištění zodpovědnosti za škody.

Dobrovolná služba, kterou chápeme jako dobrovolný závazek se dlouhodobě, na dobu několika měsíců i let věnovat dobrovolné práci obvykle mimo svoji zemi. Zde hraje významnou roli příprava dobrovolníka na jeho misi, včetně nákladů spojených s jeho cestou, pobytem i případnými dalšími výdaji, jako je zdravotní a sociální pojištění a další náklady spojené s jeho vysláním. Dobrovolná služba je profesionálně organizována a náklady na její realizaci mohou být dost vysoké.⁴

2. Legislativa upravující dobrovolnictví

2.1 Dobrovolnická služba

(1) Dobrovolnickou službou je činnost, při níž dobrovolník poskytuje

1. pomoc nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, jakož i pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase,
2. pomoc při přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách, při ochraně a zlepšování životního prostředí, při péči o zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí pro osoby uvedené v 1. odstavci, nebo pomoc při uskutečňování rozvojových programů a v rámci operací, projektů a programů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací.

(2) Za dobrovolnickou službu uvedenou v odstavci 1 se nepovažuje činnost týkající se uspokojování osobních zájmů, anebo je-li vykonávána v rámci

⁴ TOŠNER, Jiří, SOZANSKÁ, Olga: Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. 1. vyd. Praha: Portál 2002, s. 40

podnikatelské nebo jiné výdělečné činnosti anebo v pracovněprávním vztahu, služebním poměru nebo členském poměru.

- (3) Dobrovolnická služba je podle své povahy krátkodobá nebo, je-li vykonávána po dobu delší než 3 měsíce, dlouhodobá.⁵

2.2 Dobrovolník

- (1) Dobrovolníkem může být fyzická osoba

1. starší 15 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby na území České republiky,
2. starší 18 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby v zahraničí, která se na základě svých vlastností, znalostí a dovedností svobodně rozhodne poskytovat dobrovolnickou službu.

- (2) Dobrovolník vykonává dobrovolnickou službu na základě smlouvy 1) uzavřené s vysílající organizací; v případě dlouhodobé dobrovolnické služby nebo v případě krátkodobé dobrovolnické služby, k jejímuž výkonu je dobrovolník vyslán do zahraničí, musí být tato smlouva písemná.

- (3) Je-li fyzická osoba v pracovněprávním vztahu, služebním poměru, členském poměru nebo je-li žákem nebo studentem, vykonává jako dobrovolník dobrovolnickou službu mimo svůj pracovněprávní vztah, služební poměr, členský poměr, školní vzdělávání nebo studium.

- (4) Výkon vojenské činné služby nebo civilní služby je překážkou výkonu dobrovolnické služby.⁵

3. Historie dobrovolnictví v ČR

Počátky dobrovolnictví, jak ho chápeme dnes, můžeme sledovat s nástupem raného kapitalismu respektive společenských změn, které toto období provázely. Ačkoli spolky a instituce sdružující občany dobrovolně se věnující práci pro obecní či národní komunitu navazovaly na činnost náboženských bratrstev a řádů zakládaných hojně již ve středověku, nelze tuto nábožensky motivovanou činnost nazývat ve vlastním smyslu dobrovolnou. Ta byla totiž organizována povětšinou duchovními a i když nebyla jejich hlavní činností, konali ji právě z pozice duchovních, tedy jako součást svého povolání. Péče o duše věřících, která byla jejich hlavní náplní, leckdy zahrnovala i péči o dobra pozemská, anebo byla tato charitativní činnost jakýmsi předstupněm duchovní pastore. Jako příklad můžeme uvést útulek Betlém pro obrácené prostitutky zřízený reformními kazateli v předhusitské Praze. Cílem těchto snah však bylo právě duchovní obrácení a příprava na Poslední soud, který byl v době vrcholného středověku permanentně očekáván.⁶

Dobrovolnictví jako *činnost konaná mimo hlavní zaměstnání* se rozvíjí se vznikem spolkového života občanského a také jako odpověď na vzrůstající počet

⁵ http://www.inexsda.cz/ke_stazeni/zakon0.html

⁶ http://dobrovolnik.cz/d_hist.shtml#top

lidí žijících v nedůstojných podmínkách v období prudkého rozmachu industrializace. Tedy nejen sbory dobrovolných hasičů, ale i filantropické a vzdělávací aktivity městské a venkovské inteligence mohou být pokládány za reprezentanty počátků dobrovolnictví u nás. Charakteristické pro toto období byl silný akcent na národnostní prvek. Řada dobrovolných organizací vznikla v této době za účelem povznesení národního (sebe)vědomí. Mnohé spolky vzdělávací, muzejní, kulturní, turistické a další, jimž vděčíme za emancipaci českého živlu během minulého století, byly založeny na dobrovolné práci, členství, přispěvatelích. Být součástí některé z těchto aktivit bylo pokládáno za čest, jindy za vlasteneckou povinnost.

Od minulého století až do druhé světové války spolkový a filantropický život dělí hranice nejen národnostní, ale též konfesní. Týmž aktivitám se věnovaly organizace církevní i sekulární, německé i české a nezřídka docházelo k soupeření, přetahování členstva, či nevraživosti. Za první republiky se idea spolků s českým členstvem změnila z protirakouské rezistence v aktivní nadšení budovatelů první republiky. Mnoho zejména mládežnických organizací, jako například YMCA, požívalo přímou podporu presidenta Masaryka, který v nich viděl nástroj praktické realizace svých idejí filosofických a úsilí o vytvoření nové sebevědomé generace První republiky.

Právě národnostní akcent se stal osudný některým organizacím za německé okupace. Řada z nich byla zrušena, jiné byly přetransformovány do podoby vyhovující protektorátní správě.

Po válce se podařilo čilý spolkový a občanský život obnovit. Jako již v předválečné době se zejména mládežnické, ale i odborové, tělovýchovné a kulturní spolky stávají nástrojem politického boje. Zejména sociální demokraté a komunisté (kteří později dovedou tuto myšlenku k dokonalosti), si uvědomili, že podchycení volnočasových aktivit mládeže i dospělých vede k těsnějšímu sepětí se světonázorovými idejemi stran, pod jejichž patronací se tato činnost provádí. Také co se týče motivace k dobrovolné práci hraje velkou roli idea, ve jménu které člověk věnuje svůj čas, síly, či finanční prostředky.

Převzetí moci komunisty však znamenalo konec snahám o svobodný rozvoj dobrovolných a zájmových organizací. Majetky nekomunistických sdružení byly zkonfiskovány, některé spolky ihned rozpuštěny, jiné násilně přetvořeny, či nově vytvořeny. Ve všech oblastech dobrovolné činnosti byly zformovány jednotné organizace kontrolované komunistickou stranou. Ty pak byly sjednoceny do tzv. Národní fronty. Dobrovolná činnost, která jinak přispívá k rozvoji demokratické společnosti a zvyšování účasti občanů na správě věcí veřejných, tak byla využita k budování socialismu prostřednictvím všudypřítomné ideologizace dobrovolné činnosti, "povinně dobrovolných" akcí a kontroly každé možnosti provozování nezávislých aktivit.

Spontánní motivace k obecně prospěšné činnosti byla deformována do totálního nasazení občanů pro budování socialismu vyžadovaného pomocí kádrových posudků a patričnou propagandou, která byla ve značném měřítku skutečně účinná. Další generace narozené již v socialismu však kupodivu nejevily zájem o nadšení svých rodičů a tak se pod různými oficiálními názvy a patronacemi občas podařilo skrýt skutečně dobrovolnou zájmovou činnost tam, kde nechyběla činnost, která ovšem nebyla nijak konfliktní se zájmy režimu. Jinak lze ale říci, že dobrovolnictví získala punc něčeho neautentického,

vnucovaného, čemu je potřeba se pokud možno vyhnout. Tato příchut' zůstává v povědomí mnoha českých občanů dodnes.

Po roce 1989 dochází teprve k obnově demokratických struktur v plné šíři a začíná prudký rozvoj nezávislých sdružení v oblasti ekologie, lidských práv, humanitární činnosti, sportu, sociální oblasti atd. Stát mnoho z nich podporuje poskytováním grantů pro různé oblasti, zejména v sociální sféře, kde, zdá se, se uplatňuje názor, že nestátní organizace dovedou pokrýt poptávku po některých službách lépe, než státem řízené centralizované instituce. Přestože veřejnost je často skeptická vůči dobrovolné činnosti a velká část populace prohlašuje, že by se nikdy ničeho podobného nedopustila, lze v posledních letech vysledovat i pozitivní tendence, které přibližují Českou republiku civilizovanému světu i na tomto poli.⁷

3.1 Modely dobrovolnictví

Při určitém stupni zjednodušení - můžeme vidět vývojově starší *evropský model dobrovolnictví*, kdy se dobrovolníci spontánně setkávají okolo přirozené komunity, jakou je církev, sportovní či mládežnická organizace. Z některých se postupně stávají profesionální dobrovolnická centra, ale obvykle specializovaná na určitou sociální neb věkovou skupinu či určitý druh dobrovolné činnosti.

Na druhé straně stojí mladší *americký model dobrovolnictví* – spíše manažersky organizovaný, kdy s dobrovolníky pracují profesionálně vedená dobrovolnická centra, která vyhledávají altruisticky zaměřené občany a nabízejí jim dobrovolnictví v řadě oborů lidské činnosti i organizací. I tento model ale původně vznikl z potřeby vzájemné pomoci prvních amerických osadníků.

V našich podmínkách se objevují oba modely, jak „komunitní“, tak „manažerský“. Komunitní model převládá tam, kde jsou dobré mezilidské vztahy nebo kde jsou dostatečným pojítkem cíl a poslání organizace. Proto tento model převládá u charitativních a humanitárních organizací církví a náboženských společností. Manažerský model má svoje místo ve větších městech, jeho záběr je širší a může účinně i propojovat potřeby dobrovolné pomoci s nabídkou občanů.⁸

Program Pět P v Jindřichově Hradci odpovídá americkému modelu dobrovolnictví.

Roku 2003 koordinátorka programu Mgr. Jaroslava Sedláková, Ph.D. začala vyvíjet aktivitu směřující k založení programu. Pro realizaci programu potřebovala sehnat i zodpovědnou osobu, která by vzala na své břímě roli supervizora.

Koordinátor a supervizor tvoří z jedné poloviny základ programu. Druhou polovinou jsou dobrovolníci. Většinou z řad studentů, kteří se o programu dozvědí od kamarádů, z inzerátů nebo z plakátů. Pokud je tato nabídka osloví, zkontaktují koordinátora programu, který jim řekne vše o programu, jaké jsou nároky na dobrovolníky a jaká mají práva a povinnosti.

⁷ http://dobrovolnik.cz/d_hist.shtml#top

⁸ TOŠNER, Jiří, SOZANSKÁ, Olga: Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. 1.vyd. Praha: Portál 2002, s. 38

4. Motivy dobrovolné činnosti

Konvenční či normativní motivace. Motivace k dobrovolnictví má konvenční charakter, když se její nositel stal dobrovolníkem proto, že ho k tomu vedly morální normy buď svého nejbližšího okolí, anebo obecná neformální pravidla chování v dané společnosti. V našem případě jde o obojí. Konvenční motivace, která je dominantní u 41 % českých dobrovolníků, nese stopy vlivu jak očekávání a vzorů chování v kruhu rodiny a známých, tak morálních imperativů širšího společenství. Ti dobrovolníci, u nichž dominuje konvenční motivace mají ve svém rozhodování sklon preferovat své náboženské přesvědčení a imponují jim příklady rádcovských aktivit z okruhu příbuzných a přátel. V širším slova smyslu se tato motivace opírá o principy Křetínské morálky a představy o správném způsobu života příslušné vrstvy obyvatelstva. Její nositelé se dobrovolníky stávají zkrátka proto, že se to sluší a patří. Konvenční či normativní motivací se častěji vyznačují starší lidé nad 60 let a věřící.

Reciproční motivace. Jak už z názvu vyplývá, typ reciproční motivace orientuje svého nositele k tomu, aby v dobrovolné práci hledal prvky, které by byly užitečné i pro něho samého. Recipročně motivovaní dobrovolníci chápou svoji práci jako organické spojení dobra pro jiné a vlastního prospěchu. Typický je pro ně zájem o získávání nových zkušeností, navazování nových vztahů a snaha uplatnit svoje schopnosti a udržovat se prostřednictvím dobrovolné práce v kondici. Tato pragmatická motivace má dominantní vliv na rozhodování 37 % českých dobrovolníků a je patrná hlavně u mladých lidí do 30 let s jednoznačně ateistickým světonázorem.

Nerozvinutá motivace. Jde o motivaci, která se omezuje na soubor prvků vytvářejících základní prostor pro rozhodování dobrovolníků. Je o prvky, jako je důvěra v organizaci, pro niž by měli pracovat, přesvědčení o smysluplnosti dobrovolné práce v konkrétním případě a pocit, že se prostřednictvím dobrovolnictví mohou podílet na šíření dobré myšlenky. Tyto tři motivační pilíře mají pro nositele nerozvinuté motivace postačující vliv k tomu, aby se rozhodli dobrovolně pracovat. Dominantní vliv nerozvinuté motivace k dobrovolnictví se projevuje u 23 % dobrovolníků. Významně častěji se vyskytuje u vysokoškoláků a osob příslušejících ke střední a starší generaci (od 46 do 60 let).⁹

Program Pět P bych zařadila pod reciproční motivace.

Naši dobrovolníci vstupují do programu s dobrým úmyslem, někdy i s obavami, jestli to zvládnou a budou prospěšní. Většina z nich hledá nové zkušenosti, které program s sebou přináší a nachází nová přátelství.

Věřím, že po ukončení spolupráce dobrovolníka s programem budou obě strany obohaceny. Dobrovolník získá zkušenosti, nové kamarády a obohatí se duševní stránce. Program se může pyšnit, že dal dohromady dva lidi, čímž obohatí život dítěte a zpestří mu jeho dospívání.

Když jsem se rozhodla pro program Pět P, převažoval u mne strach a obavy, jestli dokáži vycházet s postiženými dětmi, zda mi jejich přítomnost nebude nepříjemná a nezačnu je spíše litovat, než abych jim pomáhala.

⁹ TOŠNER, Jiří, SOZANSKÁ, Olga: Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. 1.vyd. Praha: Portál 2002, s.47

Víkendový výcvik mi však dodal odvalu a zbavil mě téměř všech pochybností. Ovšem té největší obavy jsem se zbavila až po setkání s dětmi a po několika schůzkách, včetně společných akcí.

Dnes jsem ráda, že jsem byla součástí tohoto programu a mohla být přítomna u všech těchto společných akcí a hlavně letního tábora, i když byl velice náročný po fyzické někdy i po psychické stránce. Úsměv na tváři našich malých litlíků je to nejcennější pro nás dobrovolníky.

Děti s handicapem se v mých očích změnili na malé bytosti s velkým srdcem. Vedle nich se nemusíte zabývat všudypřítomným stresem a shonem, ale užíváte si svého druhého dětství.

5. Program Pět P

5.1 Vymezení programu Pět P

Program Pět P je nestátní sociálně preventivní volnočasový program. Je určen pro děti ve věku 6 – 15 let, které mají problém se začlením do kolektivu, nebo pochází ze sociálně slabších rodin. Program je postavený na principu dobrovolného kamarádkého vztahu mezi dítětem a dospělým dobrovolníkem.

Dvojice dobrovolník – dítě se schází 2 -3 hodiny jedenkrát týdně ve svém volném čase po dobu 10 měsíců. Své schůzky si plánují podle svého zájmu a podle svých koníčků. K dispozici mají zázemí klubovny, či mohou jít do cukrárny, kina, projít se po městě nebo v parku.

Cílem tohoto programu je navázat kamarádký vztah, nesmí se proměnit v doučování nebo pečování o dítě.

Název programu Pět P je zkratkou pro pomoc, podporu, přátelství, péči a prevenci. Program Pět P v České republice je národní variantou programu Big Brother, Big Sisters. Název a logo programu Pět P jsou přihlášeny u Úřadu průmyslového vlastnictví jako ochranná známka č. 228797, spisová značka 148716.

5.2 Historie programu Pět P

Program Pět P pochází z USA, kde již přes sto let funguje jeho obdoba Big Brothers, Big Sisters. V první polovině devadesátých let minulého století se tento severoamerický program (je populární i v Kanadě) začal orientovat na popularizaci hnutí po světě. Byla založena mezinárodní asociace Big Brothers, Big Sisters International, která se v čele se svou prezidentkou Dagmar McGill a podporou Open Society Fund (OSF) zaměřila na země východní Evropy.

V ČR funguje program Pět P od roku 1995 a stačil se rozšířit do více než desítek měst po republice. Zprvu fungoval v rámci OSF, roku 1996 jej převzalo čerstvě vzniklé občanské sdružení HESTIA, které jej mělo jako svůj pilotní program. HESTIA za své poslání deklaruje "rozvoj a podporu dobrovolnictví." Od té doby pod její patronací vznikly další dobrovolnické programy, program Pět P je však nejstarší a nejrozšířenější z nich.

Napomohlo k tomu i založení Asociace Pět P v ČR (1999), která vznikala, aby koordinovala úsilí jednotlivých center, která do té doby po republice vznikla. Lze říci, že síla Asociace leží v její rozmanitosti - jednotlivé regiony spojuje společná základní metodika, její aplikace se však liší a přizpůsobuje místním podmínkám, složení dobrovolnického týmu a konec konců i preferencím

koordinátorů. Výhodou je to, že program má na jednu stranu svoji tvář a zároveň je přizpůsobivý.¹⁰

Program Pět P se v Jindřichově Hradci rozběhl na Fakultě managementu Vysoké školy ekonomické v září 2003 jako pilotní projekt s vazbou na výuku. Studenti fakulty se stali prvními dobrovolníky a podíleli se také na koordinaci projektu. Projekt v jeho začátku finančně podpořil Krajský úřad Jihočeského kraje. V průběhu prvního roku jsme velkou pomoc a podporu při celé realizaci programu získali v Občanském sdružení Okna, které podporuje lidi s handicapem na jejich cestě k plné integraci do všech sfér občanské společnosti. Díky PaedDr. Drahomíře Blažkové jsme mohli využívat prostory Speciální školy v objektu Gobelínka pro společné akce a supervize. Z důvodu výborné spolupráce a snadnějšího přístupu k finančním zdrojům na tento projekt se v roce 2003 o.s. Okna stalo pouhým partnerem sdružení Hestia – Národního dobrovolnického centra pro realizaci druhého ročníku Pět P. V únoru 2005 jsme si pronajali prostory, které slouží dvojicím jako klubovna. V srpnu 2005 jsme od Ministerstva vnitra ČR získali akreditaci podle zákona o dobrovolnické službě. V roce 2006 sdružení Okna získalo finanční dotaci Ministerstva vnitra ČR na část nákladů (35%), zbytek nákladů uhradilo sdružení ze svých zdrojů (získaných benefičními akcemi, dary sponzorů, dar města Jindřichův Hradec).¹¹

5.3 Organizace a struktura programu Pět P v České republice

V roce 2001 bylo založeno občanské sdružení - „Asociace Pět P v ČR“, jehož cíle jsou:

- sdružovat manažery, koordinátory, supervizory, dobrovolníky a další účastníky a spolupracovníky Programu Pět P,
- podporovat implementaci Programu Pět P v České republice,
- působit jako zastřešující orgán Programu Pět P v ČR ve vztahu ke státním i nestátním, domácím i zahraničním organizacím,
- být partnerem domácím i zahraničním organizacím zabývajícím se dobrovolnictvím, prací s dětmi a mládeží či podobnými cíli.
- prostřednictvím Programu Pět P všestranně podporovat rozvoj dobrovolnictví v ČR.

Asociace je servisní a kontaktní organizací pro fungující centra i pro organizace, které by s programem chtěly začít.¹²

5.4 Výběr, příprava a supervize dobrovolníků

Vzhledem k charakteru programu, náročnosti vztahu mezi dobrovolníkem a jeho svěřencem, jakož i vzhledem k nezanedbatelnému riziku ohrožení programu případným necitlivým či jinak nevhodným přístupem, představují výběr, výcvik a supervize dobrovolníků jeden z nejnáročnějších faktorů úspěchu celého programu.

¹⁰ <http://petp.hest.cz/index.php?sekce=7>

¹¹ Závěrečné zprávy programu Pět P v Jindřichově Hradci

¹² http://www.hest.cz/ruzne/petp_novy.doc str. 3

Výběr a příprava dobrovolníků

Vlastnímu výběru dobrovolníků předchází fáze seznamování veřejnosti s programem a získávání zájemců o dobrovolnou činnost.

Samozřejmě záleží na velikosti regionu nebo dané oblasti, kde se má program Pět P realizovat.¹³

V Jindřichově Hradci probíhá seznamování veřejnosti s programem Pět P pomocí vyvěšených letáků na fakultě managementu a na středních školách.

Také se využívá místních novin a Jindřichohradeckého zpravodaje, kde se objevují články o již proběhlých akcích a kamarádství mezi dobrovolníkem a dítětem.

Samotný výběr dobrovolníků probíhá v několika fázích:

a) Orientační pohovor zájemce s koordinátorem projektu

Cílem této fáze je seznámit zájemce o účast v programu s jeho posláním, základními pravidly, časovou náročností (schůzky, supervize, výcvik atd.) a zodpovědností, kterou na sebe účastí v projektu berou, jakož i s případnými zisky, jež pro ně z účasti vyplývají - vlastní rozvoj, osobní obohacení významným životním vztahem, odborná příprava a možnost průběžné supervize. Cílem pohovoru je také seznámit se s motivací zájemce, s jeho základními životními hodnotami a postojem k dobrovolnické činnosti.

b) Výcvik dobrovolníka

Výcvik probíhá zpravidla formou třídního soustředění skupiny potenciálních zájemců o dobrovolnou činnost pod vedením koordinátora a supervizora programu. Jeho hlavní náplní je praktický nácvik potřebných sociálně psychologických dovedností a získání základní teoretické výbavy. Součástí je též řešení modelových situací. Soustředění je využito i k posouzení základních psychologických předpokladů uchazečů pro účast v programu.

V ojedinělých a odůvodněných případech je možno kurz nahradit individuálním způsobem. V tomto případě by dobrovolník měl absolvovat individuální rozhovor s koordinátorem, dále rozšířený individuální rozhovor se supervizorem, včetně cílené psychologické diagnostiky.¹⁴

Já jsem měla tu možnost účastnit se výcviku jako nově příchozí dobrovolník i jako stávající dobrovolník, který patřil do realizačního týmu výcviku.

Mohu říci, že se mi výcvik nejvíce líbil jako nově příchozímu dobrovolníkovi. Výcvik byl pro mě něčím neznámým, plný očekávání, her, poznáním nových dobrovolníků, překonáním svých obav a hlavně nalezením nového elánu.

Druhý rok jsem se ocitla na opačné straně jako jeden z organizátorů výcviku, který měl své povinnosti. Víkend se stal pro mě jednou velkou obavou: Předám nějaké zkušenosti a budou užitečné?

¹³ http://www.hest.cz/ruzne/petp_novy.doc str.4

¹⁴ http://www.hest.cz/ruzne/petp_novy.doc str.4

c) Fáze odborné přípravy zájemců

V této fázi je možné formou přednášek, besed a dalších aktivit (zabezpečených koordinátorem, supervizorem či externími lektory) dobrovolníky seznamovat s případnými úskalími, která může budoucí vztah se svěřeným dítětem přinášet.

Nezbytnou podmínkou je účast na supervizních skupinových setkáních dobrovolníků, kteří již o svěřené děti pečují. Podle možností je v této době vytvořena dvojice dobrovolník - dítě tak, aby potřebné dítě získalo z řad dobrovolníků optimálního staršího kamaráda. Výběr dvojic provádí koordinátor programu ve spolupráci se supervizorem. S dobrovolníkem i zákonným zástupcem dítěte je sepsána dohoda o spolupráci na programu Pět P.

Z dobrovolníků s dostatečnými zkušenostmi v programu si koordinátor po doporučení supervizora může vybrat své dobrovolné asistenty.¹⁵

- *Supervize dobrovolníků*

Průběžná systematická supervize je nezbytnou podmínkou participace na programu. Opakovaná neúčast na supervizních setkáních je vždy důvodem pro vyřazení dobrovolníka a ukončení kontraktu.

Formy supervize:

a) Pravidelná setkání s koordinátorem programu

Zejména na počátku svého kontaktu s dítětem řeší dobrovolník s koordinátorem všechny případné organizační i jiné problémy, koordinátor je mediátorem kontaktu s rodiči svěřených dětí, školskými a dalšími zařízeními. Na požádání koordinátor zprostředkuje dobrovolníkovi individuální supervizi.

b) Individuální supervize

Každé z regionálních center programu Pět P má svého supervizora (či okruh supervizorů) z řad psychologů, lékařů, případně dalších odborníků, kteří jsou účastníkům programu na požádání průběžně k dispozici. Dobrovolníci s nimi řeší především náhle vzniklé, ohrožující či jinak závažné problémy ve vztahu se svěřeným dítětem, případně s jeho sociálním okolím. Se supervizorem mohou individuálně řešit i případnou vlastní osobní psychologickou problematiku, která by mohla negativně ovlivnit vztah se svěřeným dítětem. Individuální supervize slouží také k řešení problémů, na které při skupinové supervizi nebylo dost času, či pro které se skupinová supervize ukázala, např. vzhledem k vazbě na osobní problematiku dobrovolníka, jako nevhodná.

Dobrovolník se na supervizora může obrátit se žádostí o individuální supervizi prostřednictvím svého koordinátora. Je důležité, aby systém řízení programu umožnil realizaci individuální supervize nejpozději do týdne od doby, kdy o ni dobrovolník požádá.¹⁶

V našem programu je v roli supervizorky PaedDr. Drahomíra Blažková, která se zná téměř se všemi dětmi z programu osobně, díky své práci na speciální škole.

Hodně nám to pomáhá, při řešení určitého problému s dítětem. Zároveň může i posoudit případný vývoj dítěte.

¹⁵ http://www.hest.cz/ruzne/petp_novy.doc str.5

¹⁶ http://www.hest.cz/ruzne/petp_novy.doc str.6

c) Skupinová supervize

Skupinová supervize představuje základní formu supervize programu Pět P. Probíhá minimálně jedenkrát měsíčně. Alespoň 80% účast v průběhu roku je pro dobrovolníky povinná, nesplnění této podmínky může být důvodem k vyřazení z programu. Supervizní skupina má maximálně 10 - 15 členů, každá je vedena alespoň jedním supervizorem ve spolupráci s příslušným koordinátorem.

Nejčastější a stěžejní formou skupinové supervize je tzv. „případová práce“ - rozbor konkrétních problémů a situací jednotlivých dvojic dobrovolník - dítě. Každý z dobrovolníků tak prezentuje minimálně 3x ročně průběh realizace kontraktu se svěřeným dítětem. V případě potřeby je možno využít kromě skupinové diskuse a zásahů supervizora též různých aktivačních technik (hraní rolí, psychodrama a pod.).

Ke skupinové supervizi patří také tzv. „tématické skupiny“, kdy skupina řeší některé typické problémy jednotlivých fází kontaktu dobrovolník - dítě. Úlohou supervizora a koordinátora je spíše iniciovat a facilitovat vlastní kreativní aktivity účastníků.

Vhodným doplňkem skupinové supervize mohou být i přednášky, besedy a skupinové diskuse k relevantním tématům (drogy, puberta, záškoláctví aj.).¹⁷

5.5 Příprava supervizora

Koordinátor si pro program vybírá supervizora sám. Supervizorem se může stát nejčastěji psycholog, lékař, pedagog či další odborník, který ve své profesi přichází do styku s problematikou blízkou základní náplni programu Pět P, zejména s ohledem na problematiku dětí a mládeže. Doporučujeme, aby koordinátor uzavřel se supervizorem dohodu o spolupráci na programu Pět P. Další důležitou podmínkou pro výběr supervizora je jeho časová dostupnost podle potřeb koordinátora a dobrovolníků a jeho zájem o program.¹⁸

5.6 Činnost koordinátora

• *Získávání a výběr dětí do programu*

V prvních letech realizace programu se koordinátor obrací na odborná pracoviště s nabídkou programu, v dalších letech již regionální centrum Pět P obvykle kontaktují sami rodiče či doporučující odborníci - výchovní poradci na školách, pracovníci pedagogicko-psychologických poraden, pedopsychoiatrií, učitelé, pracovníci oddělení péče o dítě apod. Koordinátor informuje rodiče o programu (obvykle telefonicky) a o tom, jaké musí účastník splňovat požadavky. Koordinátor obdrží základní informace o dítěti a dohodne si s rodiči první informativní setkání, obvykle ještě bez přítomnosti dítěte.

• *První informativní schůzka*

V případě vážného zájmu o zařazení do programu probíhá osobní pohovor s rodiči (zákonným zástupcem dítěte), kteří jsou podrobně seznámeni s podmínkami a náplní programu. Koordinátor se snaží získat všechny potřebné

¹⁷ http://www.hest.cz/ruzne/petp_novy.doc str.6

¹⁸ http://www.hest.cz/ruzne/petp_novy.doc str.10

informaci o vývoji dítěte a sociálních a rodinných podmínkách v nichž vyrůstá. Je to zároveň příležitost k určení potřeb dítěte pro budoucí vytvoření dvojice.¹⁹

Jelikož jsem jako asistentka koordinátorky tuto činnost nejednou dělala, mohu říci, že patří mezi jednu z nejdůležitějších činností, která je potřebná pro pozdější výběr dobrovolníka. Veškeré informace i z pohovoru s dítětem jsou velkým přínosem pro správný výběr dobrovolníka, budoucího kamaráda.

Je třeba, aby měli stejné nebo alespoň podobné zájmy. Přeci jen je to lepší pro navazování kamarádského vztahu, jak je popsáno níže.

- ***Pohovor s dítětem***

Pohovor s dítětem je zaměřen na jeho zájmy a představy o budoucím kamarádovi/kamarádce a aktivitách, které by chtěl dělat. Důležité je, aby rozhovor probíhal bez rodičů. Cílem rozhovoru je zjistit motivaci dítěte k zařazení do programu.

Dítě i rodiče musí souhlasit se zařazením do programu.

Koordinátor poté shrne veškeré získané informace a posoudí způsobilost dítěte k účasti v programu Pět P. Ve sporných případech konzultuje koordinátor situaci se supervizorem.²⁰

- ***Vytvoření dvojice***

Při vytváření dvojice je brán ohled na dobrovolníkovy preference, ale prvotním kritériem pro vytvoření dvojice v rámci programu Pět P je uspokojení potřeb dítěte.

Koordinátor projde záznamy a doporučení pro vytvoření dvojice u dosud nezařazeného dítěte, vytipuje vhodného dobrovolníka a dle potřeby prokonzultuje svůj návrh se supervizorem.

Koordinátor (obvykle telefonicky) poskytne rodičům dítěte informace o dobrovolníkovi, který by mohl být potenciální kamarád/kamarádka pro jejich dítě a zároveň poskytne dobrovolníkovi informace o dítěti, které mu je nabízeno, aniž by se obě strany sešly.

Obě strany vysloví souhlas či nesouhlas s navrhovaným partnerem. V případě, že jedna strana nesouhlasí, koordinátor pozmění či rozšíří doporučení ze strany dítěte či dobrovolníka pro vytvoření dvojice, upřesní potřeby, zváží výhrady a hledá jiného partnera.

Pokud to koordinátor považuje za potřebné, může prvnímu setkání dobrovolníka s dítětem předcházet ještě setkání rodičů s dobrovolníkem a koordinátorem. Na této schůzce rodiče i dobrovolník konzultují připravené smlouvy. K jejich podpisu dochází na kontraktační schůzce.

Poté následuje tzv. kontraktační schůzka, které se zúčastní zákonný zástupce dítěte, dítě, dobrovolník a koordinátor, který všechny navzájem představí a zopakuje za účasti všech základní pravidla programu Pět P. Na společné schůzce všech zúčastněných koordinátor především dbá, aby byl navázán kontakt dítěte s dobrovolníkem. Dítě a dobrovolník si domluví první schůzku.

Koordinátor v případě potřeby pomáhá při domlouvání termínu a programu prvního setkání. Podepíše se smlouvy a druhá strana dostane kopii smlouvy strany první a opačně.²¹

¹⁹ http://www.hest.cz/ruzne/petp_novy.doc str.10

²⁰ http://www.hest.cz/ruzne/petp_novy.doc str.10

²¹ http://www.hest.cz/ruzne/petp_novy.doc str.11

Kontraktační schůzka probíhá za přítomnosti rodiče, dítěte, dobrovolníka a koordinátora nebo asistenta koordinátora. Dobré je na začátku všechny zúčastněné představit a poté dát dítěti a dobrovolníkovi prostor pro první setkání a seznámení se.

Během seznamování dobrovolníka s dítětem si koordinátor případně asistent sedne s rodičem nad smlouvou a kodexem, vše vysvětlí a připomene hlavně základní pravidla programu. Zopakování a připomenutí základních pravidel programu je velice důležité. Předchází se tak případným pozdějším nedorozuměním např. záměnou kamarádského vztahu za doučování nebo hlídání.

Po asi půlhodinovém seznamování dítěte s dobrovolníkem, někdy se nám to i protáhlo, si dáváme v našem programu menší znamení, jestli seznámení proběhlo v pořádku a jak mi říkáme „padli si do oka“. Poté, jakmile se projdou dotazy dítěte a rodičům na schválení dobrovolníka, můžeme přejít k podepisování smluv.

Samozřejmě, že dobrovolník má smlouvy přečtené předem a ví, co podepisuje.

Po podepsání smluv a kodexů se dobrovolník a rodič domluví na prvním termínu schůzky.

V našem programu je téměř běžné, že si už na začátku domluví den a hodinu, kdy se budou pravidelně scházet.

- ***Odborný dohled nad dvojicí***

Kontakty mezi koordinátorem a nově sestavenou dvojicí probíhají v průběhu prvních cca 6 měsíců vztahu tak, že koordinátor kontaktuje (obvykle telefonicky) dítě, dobrovolníka i rodiče cca jednou za 14 dní a sleduje vyvíjející se vztah ve dvojici.

Po uplynutí cca 6 měsíců stačí kontaktovat dvojici jednou měsíčně - pokud to situace nevyžaduje jinak. Dobrovolník, rodiče či dítě kontaktují koordinátora kdykoli se objeví nesrovnalosti či těžkosti ve vztahu.²²

V našem programu to probíhá trochu jinak. Koordinátorka programu může samozřejmě kontaktovat telefonicky obě strany, ale spíše využívá supervizí, kde si s dobrovolníkem promluví osobně.

U rodičů je to obdobné. Pro rodiče jsou organizovány pravidelné rodičovské schůzky, které pořádá o.s. Okna pod vedením PaedDr. Drahomíry Blažkové naší supervizorky. Zde si mohou pohovořit osobně o průběhu schůzek.

Koordinátor zasahuje do vztahu ve dvojici tehdy, dojde-li k porušení základních pravidel programu Pět P, kdy např. rodiče zakazují dítěti schůzky, využívají dobrovolníka především na doučování, dítě opakovaně nepřijde na schůzku apod. Všechny závažnější problémy konzultuje koordinátor se supervizorem. Je-li problém s dítětem, nebo v rodině natolik závažný, že narušuje průběh programu a řešení tohoto problému přesahuje možnosti a kompetence koordinátora i supervizora, doporučí koordinátor odbornou pomoc, a to buď konzultací rodičů se supervizorem v centru Pět P, nebo doporučením specializovaného pracoviště.

Po celou dobu trvání vztahu dvojice, vede koordinátor programu dokumentaci o dvojici, ve které jsou kromě základních dokumentů vedeny také záznamy o navázání, vývoji a průběhu vztahu, o náplni schůzek, o poznatcích ze skupinových supervizních setkání i dalších akcí, záznamy o problémech a jejich řešení, o kontaktech s dalšími spolupracujícími institucemi a organizacemi.²³

²² http://www.hest.cz/ruzne/petp_novy.doc str.11

²³ http://www.hest.cz/ruzne/petp_novy.doc str.11

Koordinátor programu Pět P vede pro potřeby supervize regionálního centra pracovní deník, tzn. dokumentaci o všech podstatných událostech a jednáních, zejména výcvicích, supervizních i jiných setkání, o vytváření a ukončení činnosti dvojic, o kontaktech se sdělovacími prostředky, zástupci organizací, se sponzory apod.²⁴

- ***Vedení dokumentace***

V programu Pět P se doporučuje vést následující druhy dokumentace:

a) První informativní schůzka:

- schůzka s dobrovolníkem - zápis koordinátora obsahuje základní kontaktní údaje o dobrovolníkovi, jeho vstupní motivy, představy o programu a časové možnosti
- osobní pohovor s rodiči
- osobní rozhovor s dítětem, pokud možnost bez účasti rodičů

b) Posouzení způsobilosti dítěte k účasti na programu:

- písemný záznam z konzultace se supervizorem (pokud koordinátor nerozhodne sám)

c) Schůzka dobrovolník, zákonný zástupce, koordinátor:

- účelem je vzájemné seznámení dobrovolníka a zákonného zástupce, protože zákonný zástupce je ten, kdo může odmítnout spolupráci s vybraným dobrovolníkem. Není nutné vždy, pokud zákonný zástupce nabídnutou schůzku odmítne, koná se jen schůzka kontraktační,
- předmětem schůzky jsou informace, které chce zákonný zástupce dobrovolníkovi říci o dítěti a jejich rodině a dále informace, které chce dobrovolník sdělit o sobě,
- konzultují se dohody o spolupráci na programu jak se zákonným zástupcem, tak s dobrovolníkem,
- dohoda praktických záležitostí - způsob převzetí a vrácení dítěte při schůzkách, zdravotní omezení dítěte, zda dítě umí zacházet s penězi apod.

d) Kontraktační schůzka:

- vzájemné seznámení dobrovolníka a dítěte,
- dohoda první schůzky dítěte s dobrovolníkem,
- podpis dohody o spolupráci na programu Pět P, jak se zákonným zástupcem, tak s dobrovolníkem,
- dohoda dalších „provozních“ věcí týkajících se schůzek, připomenutí zásad a pravidel (každý si hradí své náklady, dohoda je na 10 měsíců apod.)

e) Průběh spolupráce:

- zápisy ze schůzek od dobrovolníka,

²⁴ http://www.hest.cz/ruzne/petp_novy.doc str.11

- zápisy ze supervizních setkání,
- zápisy z konzultací (včetně problémů a jejich řešení, kontakt s rodiči, dítětem, dobrovolníkem, ostatními institucemi),
- evaluační metodika POE.

f) Průběh programu:

- vedení deníku programu o všech jednáních a kontaktech na spolupracující instituce a organizace, včetně stručných heslovitých záznamů o všech výše uvedených událostech a úkonech.²⁵

6. Evaluační metodika

6.1 Evaluace

Evaluace je získávání poznatků o fungování určitého programu, jaké faktory ovlivňují jeho průběh a jaká omezení lze očekávat během realizace programu.

Při evaluační metodice postupujeme následovně:

- a) Nejdříve si vymezíme problém, který budeme šetřit
- b) Rozhodneme se o metodě, kterou použijeme při sběru dat a provedeme samotný sběr dat
- c) Zpracujeme a interpretujeme data
- d) Dojdeme k samotnému závěru evaluace

6.2 Postup evaluační metodiky

Rozhodla jsem se pro sběr dat pomocí dotazníkové metody. Pomocí dotazníků se tak pokusím zjistit efektivnost programu Pět P v Jindřichově Hradci. Zároveň toto šetření poslouží jako výstup programu Pět P.

Pro vyplnění dotazníků oslovím skupinu lidí složenou z rodičů, dobrovolníků a dětí tohoto programu. Dotazníky budou zaměřeny na změnu v chování dětí zařazených do programu.

K dispozici budu mít dva pohledy. Jednak budu mít k dispozici pohled dobrovolníka, který se s dítětem scházel nejméně po dobu 10 měsíců a také pohled rodiče, který zná dítě od narození a tráví s ním nejvíce času.

Pro doplnění evaluační metodiky využiji názoru dítěte, jak se mu líbí jeho nový kamarád, zda se díky svému novému kamarádovi naučil něčemu novému, zbavil se pochybností, a nebo získal zkušenosti v určité oblasti

Získaná data zpracuji do tabulek a grafů, které mi poslouží pro následnou interpretaci dotazníkového šetření.

Výsledky mohu vyhodnotit dvojím způsobem. První je rozebrání jednotlivých šetření a druhé zaměření se na soubor dat jako celek.

Vzhledem k cíli mé práce, využiji druhého způsobu.

²⁵ http://www.hest.cz/ruzne/petp_novy.doc str.13-14

Metodika obsahuje následující formuláře:

1. Dotazník Asociace Pět P v ČR (příloha č.1)
2. Dotazník dobrovolníka (příloha č. 2)
3. Dotazník pro dítě (příloha č.3)

Dotazníky budu zpracovávat postupně.

Prvně se zaměřím na dotazník Asociace Pět P v ČR vyplňovaný rodiči i dobrovolníky. Data z dotazníků vyplněné rodiči a dobrovolníky zpracuji do jednotlivých tabulek podle kategorií a bodů. Až budu mít všechny tabulku vyhotovené, porovnam úsudky rodičů k úsudku dobrovolníka.

Dále zpracuji dotazník dobrovolníka, který je zaměřen na jeho vztahu k dobrovolnictví a jak se v průběhu působení v programu tento vztah změnil. Program nemění pouze chování dětí, ale také chování dobrovolníků.

Jako poslední budu vyhodnocovat dotazník pro dítě.

6.3 Porovnávání jednotlivých odpovědí

V grafu jsou barevně vyznačeny odpovědi rodičů a dobrovolníků. Na ose x jsou vyznačeny druhy odpovědí podle čísel

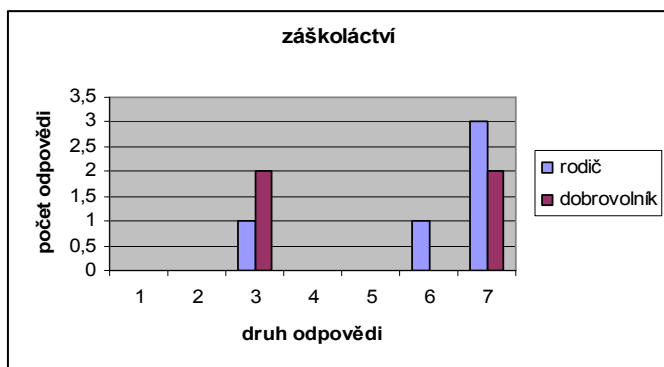
- 1 = mnohem lepší
- 2 = o něco lepší
- 3 = stejné
- 4 = o něco horší
- 5 = mnohem horší
- 6 = nevím
- 7 = ne

Odpověď „ne“ v dotazníku původně nebyla, ale do tabulek i grafu jsem ji přidala, jelikož se v několika případech objevila.

Na ose y je vyznačen počet odpovědí určitého druhu.

Pomocí grafů se pokusím zjistit, jak se dítě zařazené do programu Pět P změnilo z pohledu rodiče, jak z pohledu dobrovolníka a také odlišnost mezi odpovědí rodiče a dobrovolníka.

Obr. 6.1

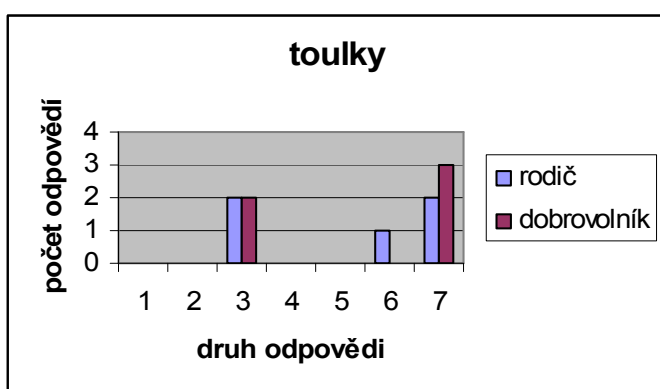

U ukazatele záškoláctví převažují spíše odpovědi typu ne, jak u rodiče, tak u dobrovolníka.

Odpověď typu „stejně“, může být zavádějící. Každý si tuto odpověď může vynaložit jinak. Buď se záškoláctví u dítěte zařazeného do programu nezměnilo, program na něj nemá vliv, a nebo to může znamenat i, že dítě „nechodí za školu“.

V jednom případě se vyskytla odpověď „nevím“, a to ze strany rodiče.

Obr. 6.2

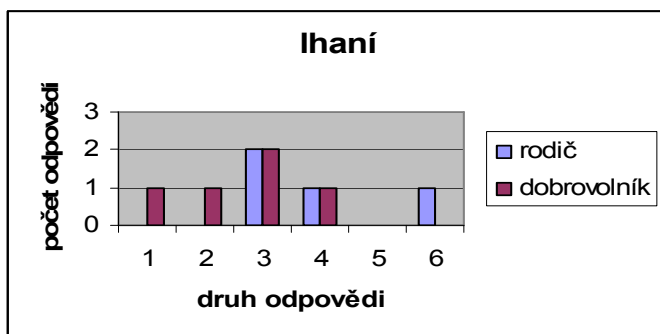

Odpovědi se zdají být velice pozitivní. Záleží, co si člověk pod tímto pojmem představí. Dítě se nikde nezapomíná, tedy vždy o něm rodiče i dobrovolník ví, a nebo se jen tak prochází po městě, sám či s někým.

Podle odpovědí obou stran je zřejmé, že se dítě netoulá nebo nedošlo ke změně.

Odpověď „nevím“ mě obzvláště překvapila, jelikož se jednalo o odpověď ze strany rodiče.

Obr. 6.3

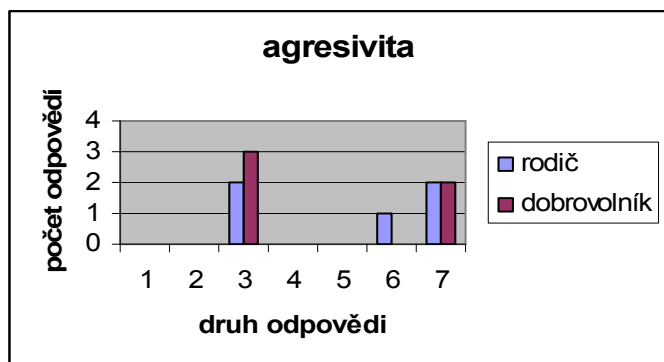

Zde se odpovědi dosti odlišují.

Rodiče považují lhaní u svých dětí za stejné, mírné zhoršení, nebo nelžou vůbec, což je u dětí zajímavé.

Dobrovolníci vidí ve dvou případech zlepšení, ve dvou případech se lhaní nezlepšilo a u jednoho dítěte se o něco zhoršilo.

Obr. 6.4

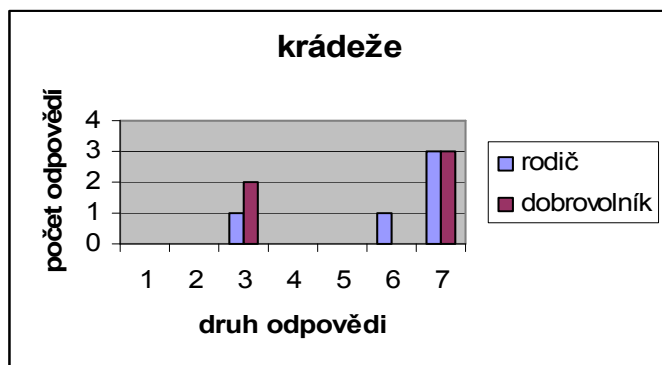
Odpovědi se zdají být vyrovnané.

Tři z pěti dobrovolníků nevidí změnu a dva odpovídají, že dítě není agresivní.

U rodiče jsou odpovědi následující. Dva nevidí změnu, jeden z rodičů neví, jestli nastala změna a dva odpovídají, že dítě není agresivní.

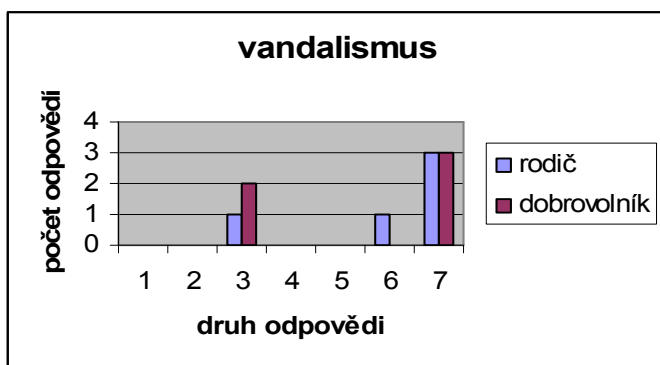
Bohužel u některých dětí se může zdát, že jsou agresivní, ale spíše vnímají jinak, než normální zdravé děti.

Obr. 6.5

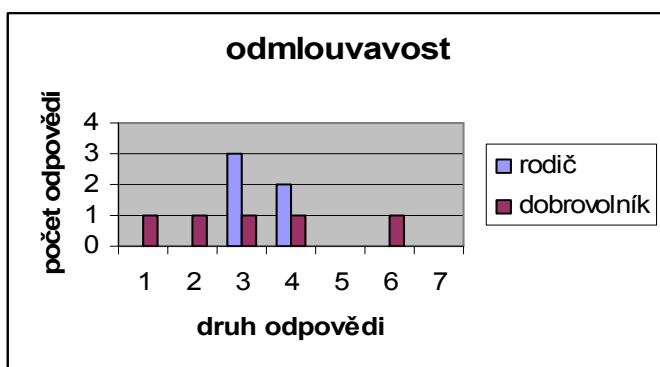
U obou dotazovaných skupin převažuje odpověď „ne“. Odpověď „stejně“ bych brala, vzhledem k našim dětem, které jsem měla možnost poznat během společných akcí a povídání na supervizích, jako shodnou odpověď s odpovědí „ne“. Odpověď „nevím“, se vyskytuje čím dál častěji a stále u stejného dítěte. Vzbuzuje to ve mne pocit, jakoby dítě neznali a netrávili s ním volný čas.

Obr. 6.6

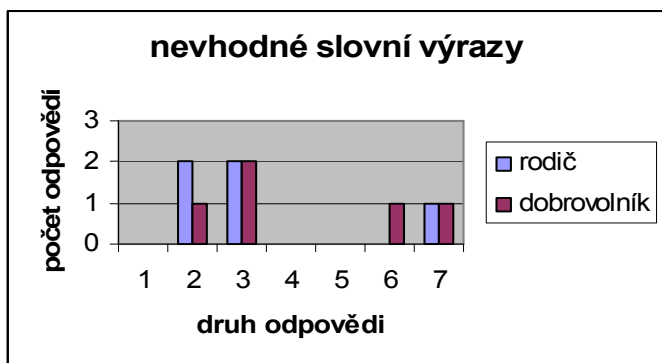
U ukazatele vandalismus, což znamená bezcílné ničení cizího majetku, má v tomto případě stejné hodnoty jako předcházející ukazatel krádež.

Obr. 6.7

U dětí je normální, že odmlouvají. Otázkou je, až do jaké míry je to normální. Podle grafu můžeme vidět velké rozdíly v odpovědích. Dobrovolníci ve dvou případech vidí zlepšení, v jednom se ukazatel nezměnil, jednou se o něco zhoršil a jedenkrát to dobrovolník nedokáže posoudit. Rodiče vidí odmlouvavost u svých dětí stejnou, ba dokonce v jednom případě registrují zhoršení.

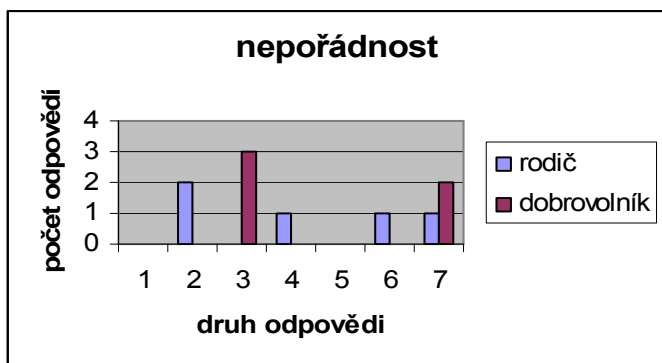
Obr. 6.8

V dnešní době je asi těžké ubránit se použití nevhodného slovního výrazu, když všude kolem nás chodí mládež oslovující se jedním výrazem.

Také některé z našich dětí rostou, pomalu dospívají a přechází do puberty. Tento fenomén se podle mého názoru vyskytuje především u mužského pohlaví, vzhledem k tomu, že vyplňování dotazníků se účastnilo pět dětí, z toho čtyři kluci. Ve dvou případech vidíme zlepšení, ve dvou se používání slovních výrazů nezměnilo, ale opět záleží z jakého pohledu to vezmeme. První pohled: dítě používá stále nevhodné slovní výrazy, a nebo stále nepoužívá. No a pak tu máme jasnou odpověď „ne“. Dobrovolník vidí pouze u jednoho dítěte zlepšení, u dvou je to stejné, neví, nebo dítě nepoužívá nevhodné slovní výrazy.

Obr. 6.9

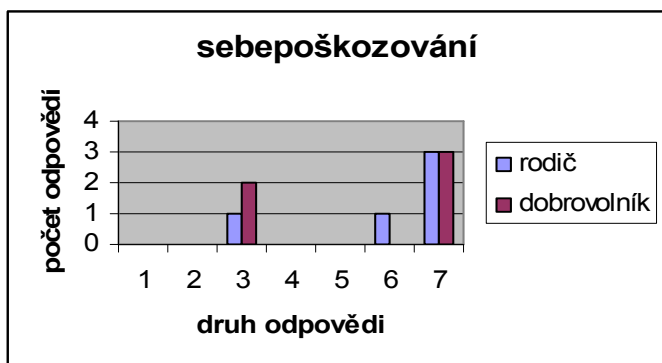

U tohoto ukazatele může být odpověď ovlivněna také pohlavím.

Nejvíce jsou odpovědi odlišné u rodičů. Ve dvou případech se nepořádnost u dětí zlepšila, v jednom zhoršila, neví, nebo dítě není nepořádné.

Z pohledu dobrovolníka je nepořádnost u dětí stejná nebo není vůbec.

Obr. 6.10

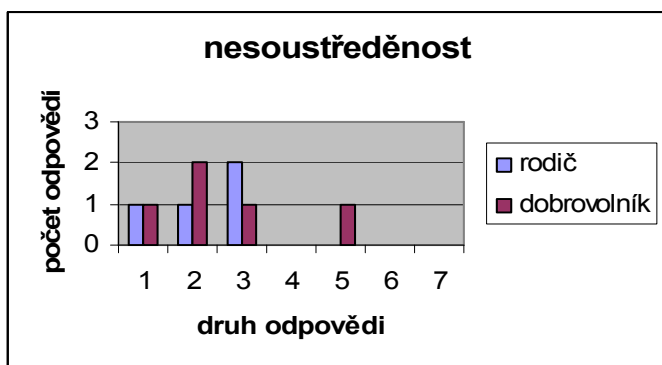
Odpověď „stejně“, může být chápáno jako, že se dítě cíleně nezraňuje, nepolyká předměty ani neškrábe, a nebo to dělá ve stejné míře.

Odpověď ne vypovídá sama za sebe.

Jeden rodič nevidí žádnou změnu, v jednom případě neví, ale nejčastěji se tu vyskytuje odpověď „ne“.

Dobrovolník ve dvou případech změnu nepozoruje a ve třech případech se sebepoškozování u dítěte nevyskytuje.

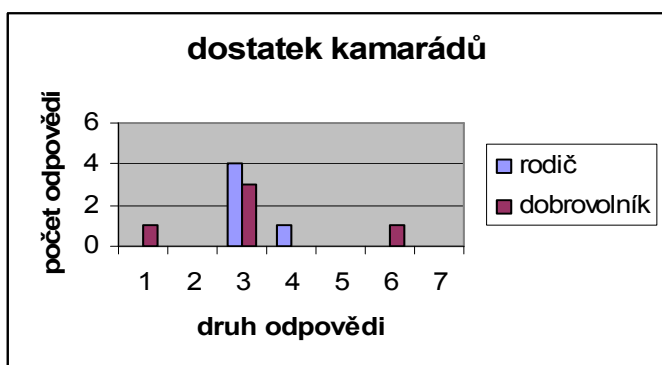
Obr. 6.11

Dítě v našem programu může být ze začátku nesoustředěné, přeci jen dochází k určité změně. Poznává nové lidi, prostředí, čím mám na mysli např. klubovnu či prostory Gobelínky, kde jsme dělali několik společných akcí. Nejdříve poznává nové okolí, protože jako každé dítě, je zvědavé a pak se teprve s vámi začne bavit. U některých dětí tohle seznámení s okolím může trvat déle, a proto to některým může připadat jako nesoustředěnost.

Obě skupiny dotazovaných vidí zlepšení v nesoustředění dítěte. Pouze v jednom případě se vyskytuje u dobrovolníka odpověď mnohem horší. Vzhledem k ostatním odpovědím je to nepatrné.

Obr. 6.12

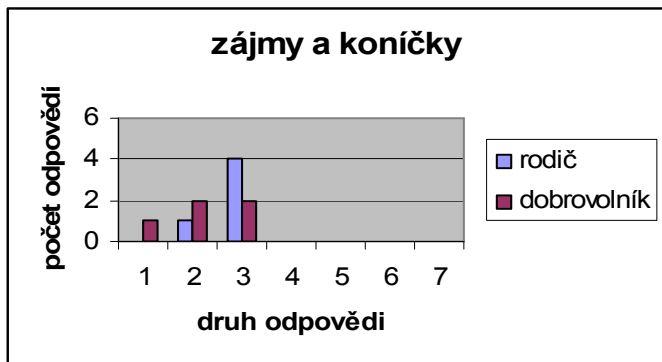
Mít kamarády kolem sebe je pro každého důležitého a obzvlášť u těchto dětí, kdy se potřebují odreagovat a nemyslet třeba na to, že jsou na vozíku, nebo na někom závislí.

Celkově převládá odpověď „stejně“ u obou skupin dotazovaných.

U jednoho rodiče je odpověď týkající se počtu kamarádů o něco horší.

U pohledu dobrovolníka se počet kamarádů dítěte v jednom případě zlepšil, ve většině nedošlo ke změně a u jednoho dítěte dobrovolník neví.

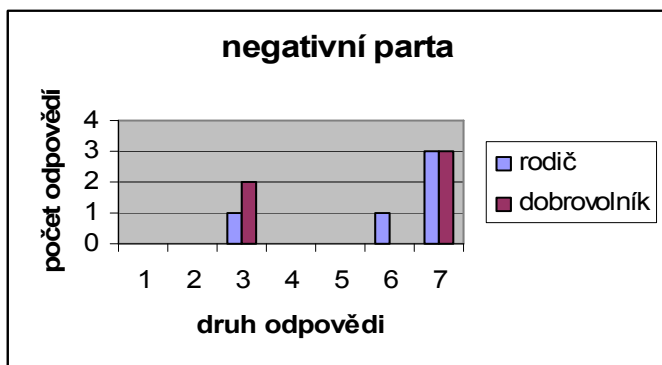
Obr. 6.13

Tento ukazatel vyšel velice pozitivně. A jsem ráda kvůli dětem, že nemají stereotypní život.

Z pohledu rodiče se zájmy dítěte v jednom případě zlepšily, a nebo zůstaly stejné. Naopak z pohledu dobrovolníka se zájmy dítěte ve většině případech zlepšily, v ostatních zůstaly stejné.

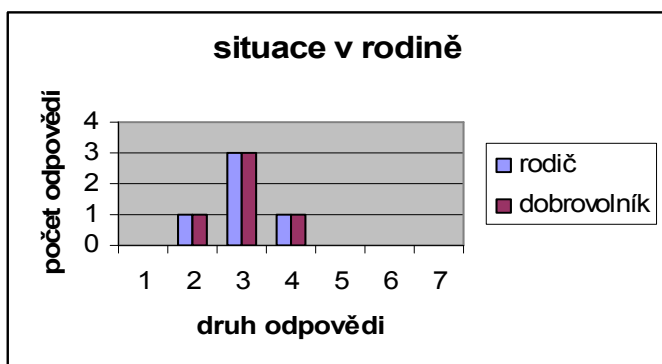
Obr. 6.14

Celkově děti netráví svůj volný čas v negativní partě.

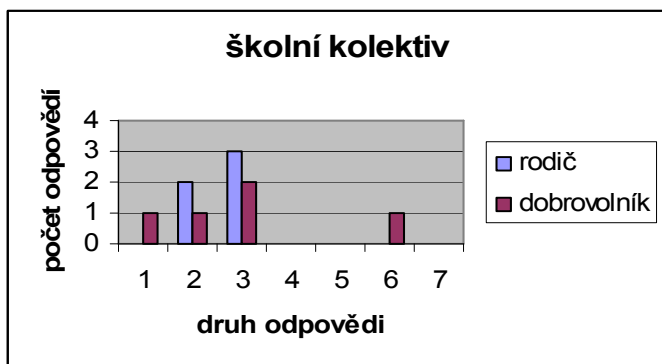
U odpovědi stejné záleží opět na pochopení a vnímání tohoto ukazatele. Vzhledem k tomu, že většina dětí z programu je vázána na své blízké, lze tento ukazatel vyloučit.

Obr. 6.15

Zde se obě skupiny dotazovaných naprosto shodli. Což je velice zajímavé a dobré pro program. Je vidět, že děti navázali s dobrovolníky dobrý vztah. Děti se buď svěřují dobrovolníkům, nebo sami dobrovolníci jsou dobře vnímaví. Situace v rodině se pouze v jednom případě zhoršila, v jenom zlepšila, jinak zůstala stejná.

Obr. 6.16

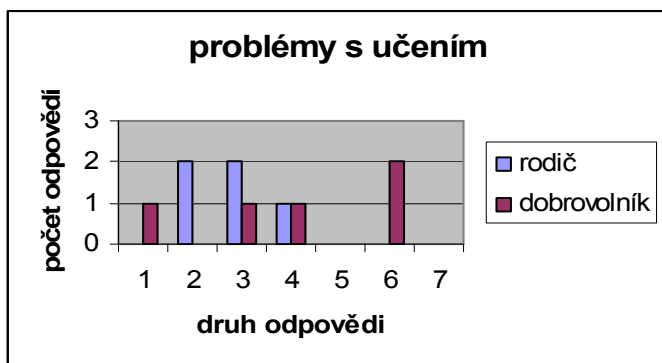
Tento ukazatel se týká začlenění dětí do školního kolektivu.

Podle grafu vidíme, že je zde o pozitivní zlepšení.

Rodiče vidí zlepšení u dvou dětí, jinak se ukazatel nezměnil.

U pohledu dobrovolníka je též vidět zlepšení, ve dvou případech se ukazatel nezměnil a u jednoho dítěte to dobrovolník nedokáže posoudit.

Obr. 6.17

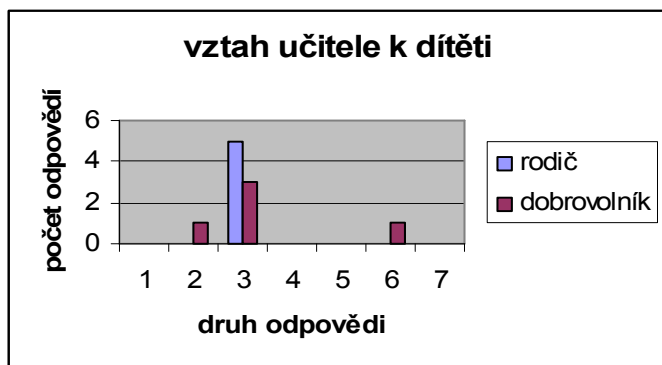

Ukazatel bude mít asi větší váhu u rodiče, který ví, jak se dítě učí, připravuje do školy a jaké nosí známky.

Rodič tedy odpovídá, že došlo ke zlepšení, problém s učením je stejný a v jednom případě došlo ke zhoršení.

Dobrovolník zaškrtnává zlepšení, problém zůstal, došlo ke zhoršení a dvě odpovědi jsou u odpovědi „nevím“.

Obr. 6.18

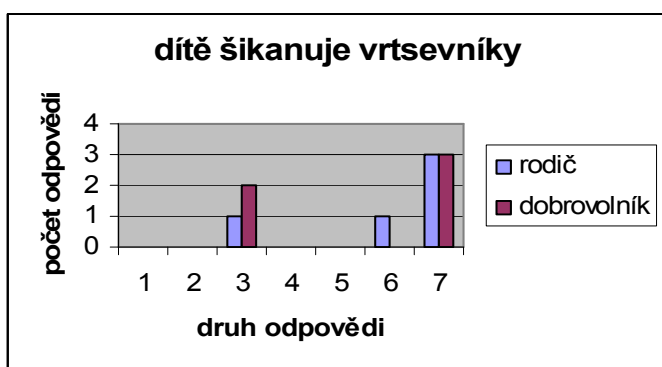

Podle rodičů se vztah učitele k dítěti nezměnil.

Dobrovolník nějakou tu změnu vidí.

V jednom případě došlo k zlepšení, ve třech zůstal vztah stejný a u jednoho dítěte dobrovolník neví.

Obr. 6.19

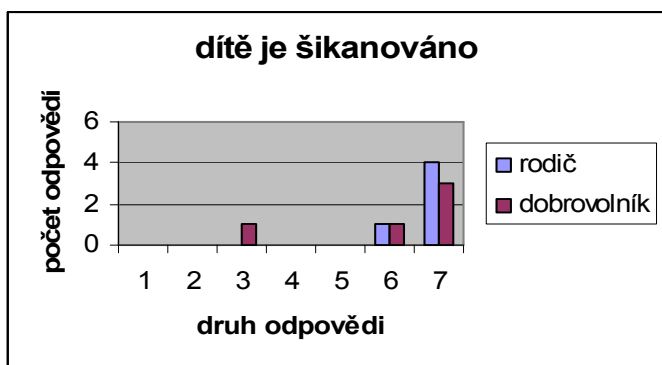

Už se tu vyskytl ukazatel agresivity a dopadl téměř stejně. Akorát je tu rozdíl v poměru odpovědí.

Rodiče zaškrťávají odpověď stejné v jednom případě, v jednom nevím, ale nejvíce se objevuje odpověď ne.

U dobrovolníků se objevuje ve dvou případech odpověď stejné a také nejvíce převládá odpověď ne, dítě nešikanuje své vrstevníky.

Obr. 6.20

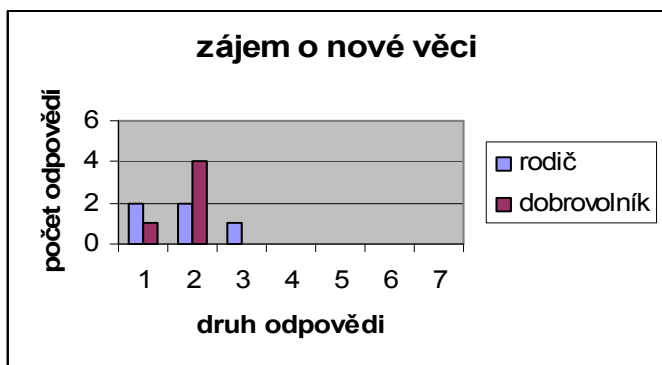

Teď tu máme ukazatel z opačného pohledu, jestli je dítě šikanováno.

Rodič odpovídá téměř ve všech případech ne, pouze v jednom neví.

Dobrovolník odpovídá, že se šikana nezměnila, což může být zase bráno dvojím způsobem. Dítě je stále šikanováno, nebo není. U jednoho dítěte neví a ve většině případů dítě šikanováno není.

Obr. 6.21

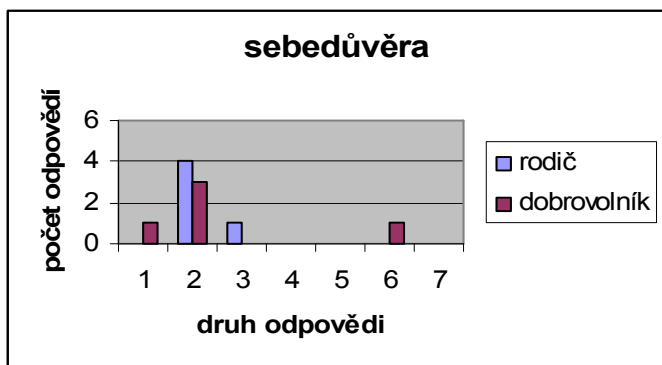

U dětí se zájem o nové věci změnil k lepšímu.

Podle rodičů se děti zajímají o nové věci více než před tím, pouze v jednom případě zůstal zájem stejný.

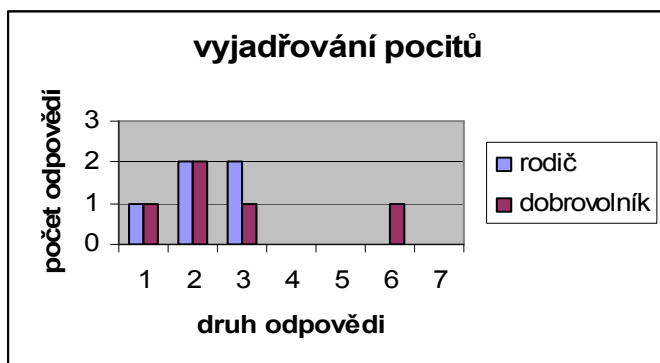
Z pohledu dobrovolníka se zájem dětí ve všech případech zlepšil.

Obr. 6.22

Sebedůvěra se také změnila k lepšímu. U jednoho dítěte z pohledu rodiče zůstala sebedůvěra na stejné úrovni. V ostatních případech se zlepšila. Dobrovolník vidí zlepšení sebedůvěry u dítěte, pouze u jednoho dítěte to nedokáže posoudit.

Obr. 6.23

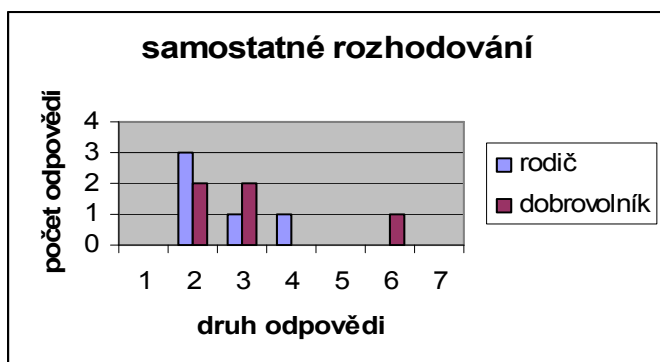
Ukazatel vyjadřování pocitů patří mezi jednu z charakteristik osobnosti dítěte, kterou vidím jako důležitou pro náš program.

Je krásné vidět na dítěti, když má radost ze společných schůzek a akcí s ostatními dětmi i dobrovolníky. Nás dobrovolníky to nejvíce potěší. Také vyjadřování pocitů slouží k lepší komunikaci mezi dítětem a dobrovolníkem. Pokud se dítě začne svěřovat kamarádovi, v našem případě dobrovolníkovi, s nějakým problémem, je vidět, že program dobře funguje.

Rodiče zaškrtnli odpovědi mnohem lepší, u dvou dětí o něco lepší a u dalších dvou dětí stejné.

Dobrovolníci shlédli také změnu k lepšímu ve vyjadřování pocitů. U jednoho dítěte proběhla změna mnohem lépe, u dvou o něco lépe, u jednoho žádná změna, a jedenkrát dobrovolník nevěděl.

Obr. 6.24

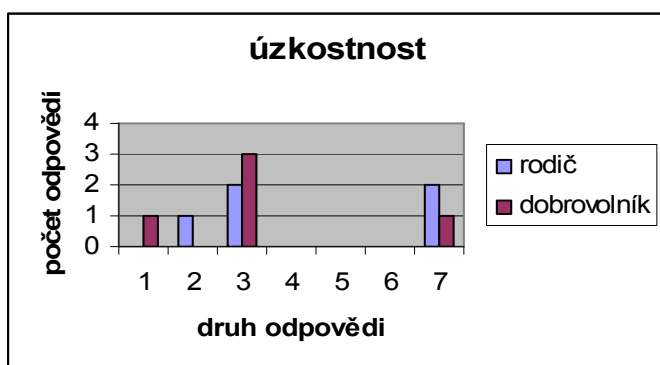

Samostatné rozhodování je u dítěte dobrým začátkem k dospívání. Většina z nich bude závislá na pomoci lidí ve svém okolí pořád. Ale i tak je to důležité.

Rodič vidí ve třech případech zlepšení, v jednom se samostatné rozhodování nezměnilo a u jednoho se zhoršilo.

Dobrovolník sleduje změnu u dvou dětí k lepšímu, další dvě děti zůstaly v rozhodování na stejné úrovni a jednou nedokáže samostatné rozhodování posoudit.

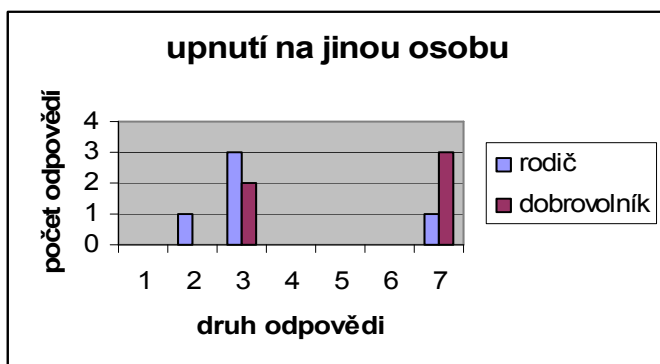
Obr. 6.25

Úzkostností myslím pocit nejistoty a stažením se do sebe. Tento pocit se snažíme v programu rozhodně zlomit. Spíše nám jde o to, aby se dítě díky svému kamarádovi stalo jistějším ve svém rozhodování, vlastním názoru a zpříjemněním volných chvil. Podle rodičů se u jednoho dítěte tento pocit podařilo zlepšit, u dvou zůstal na stejné úrovni a u dalších dvou pocit úzkostnosti není.

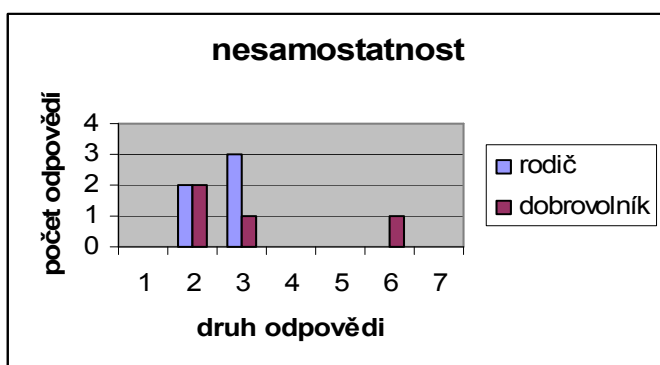
Z pohledu dobrovolníka došlo také u jednoho dítěte k zlepšení, u třech zůstalo stejné a u jednoho tento pocit není.

Obr. 6.26

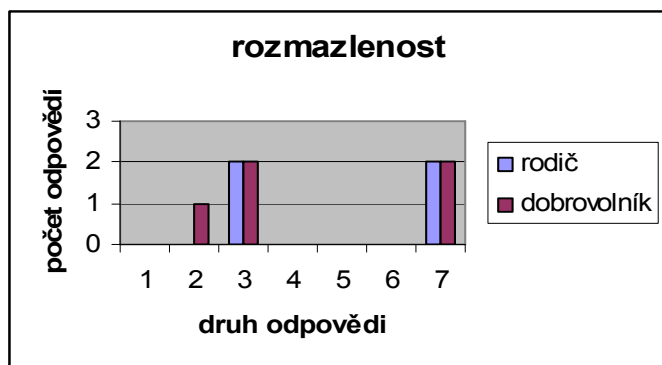
Kdyby se dítě upnulo na jednu osobu, nebylo by to pro něj příliš dobré. Nerozšiřoval by si např. nové obzory, zůstal by závislý na této osobě a život by prožil podle způsobu jednoho člověka. Rodiče shledávají tento ukazatel u jednoho dítěte za zlepšený, u třech zůstal stejný a u jednoho se nevyskytuje. Podle dobrovolníka zůstal ukazatel u dvou dětí stejný a u třech se nevyskytuje.

Obr. 6.27

S upnutím se na jednu osobu souvisí i nesamostatnost. U některých dětí to bohužel nelze, aby byly úplně samostatní, ale i tak se snaží. Podle rodičů se nesamostatnost zlepšila ve dvou případech, v ostatních zůstala stejná. Dobrovolník vidí ve dvou případech zlepšení, v jenom žádná změna a u jednoho neví.

Obr. 6.28

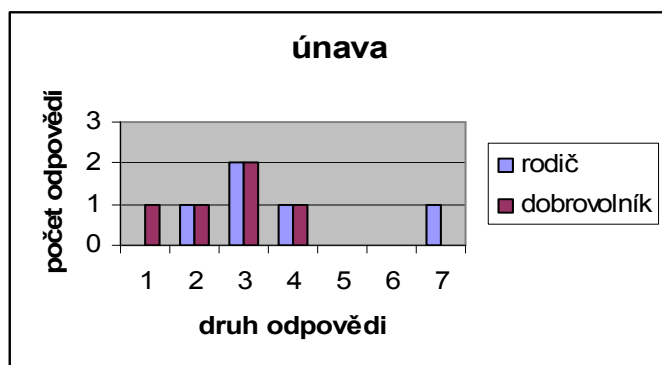

U těchto dětí je těžké nedopřávat jim. Každá matka by udělala pro své dítě „první poslední“, jak se říká, ale není to dobré. Pro navazování nových vztahů to může být na obtíž.

Rodiče tvrdí, že rozmazlenost je u jejich dětí ve dvou případech stejná, ve dvou případech dítě rozmazlené není a v jednom případě danou otázku asi rodič nepochopil, jelikož v kolonce byl otazník.

Dobrovolník pozoruje u jednoho dítěte změnu k lepšímu, u dvou změna neproběhla a poslední dvě děti rozmazlené nejsou.

Obr. 6.29

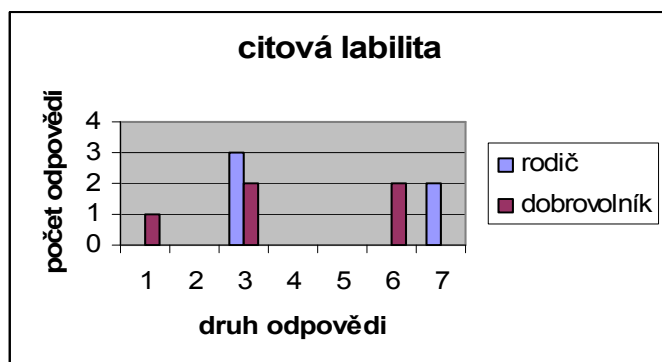

Zde se myslela celková únava dítěte, jak rychle se unaví.

Rodiče zaškrťávají zlepšení v jednom případě, ve dvou případech je to stejné, v jednom zhoršení a jednou dítě unavené nebývá.

Dobrovolník vidí celkově zlepšení ve dvou případech, ve dvou je to stejné a v jednom sledujeme zhoršení.

Obr. 6.30

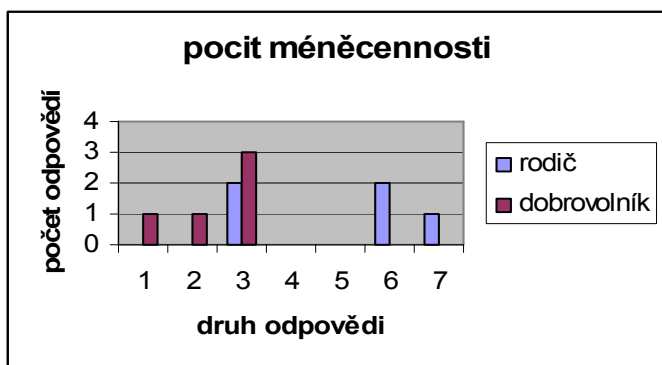

U tohoto ukazatele bylo zaměření na dítě, jak je náladové, emočně choulostivé.

Rodiče u třech dětí změnu nepozorují a u dvou se citová labilita nevyskytuje.

Podle dobrovolníka je to trochu jiné. U jednoho dítěte se citová labilita zlepšila, u dvou zůstala stejná a dva dobrovolníci neví.

Obr. 6.31

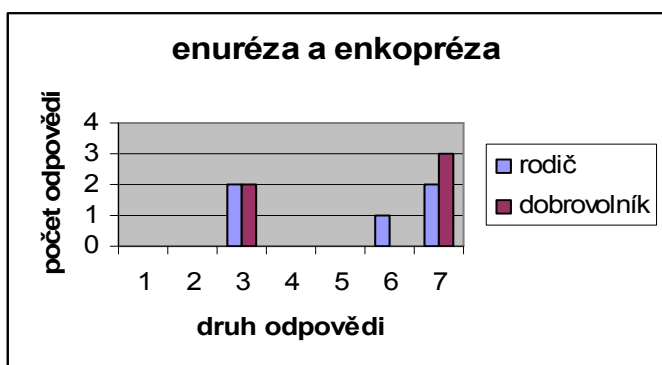

Pocit méněcennosti se pokoušíme v programu Pět P dostat do pozadí. Snažíme se u našich dětí vyvolat lepší mínění o sobě samotném a o okolí.

Rodič sledává pocit méněcennosti u svého dítěte ve dvou případech stejný, ve dvou neví a u jednoho dítěte se tento pocit nevyskytuje.

Naopak dobrovolník to vidí trochu jinak. Celkově ve dvou případech došlo ke zlepšení a ve třech nenastala žádná změna.

Obr. 6.32

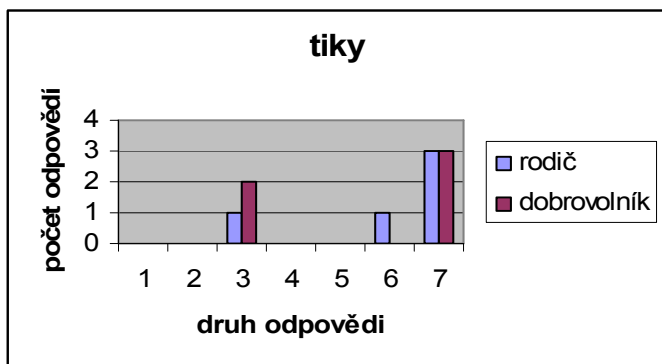

Ukazatel enuréza a enkopréza znamená pomočování a únik stolice.

Podle rodičů je to u dvou dětí stejné, u jednoho rodič neví, což je zvláštní a u dvou dětí nedochází ani k jednomu.

Dobrovolník zaškrťává ve dvou případech, že nedošlo ke změně a ve třech k enuréze ani k enkopréze nedochází.

Obr. 6.33

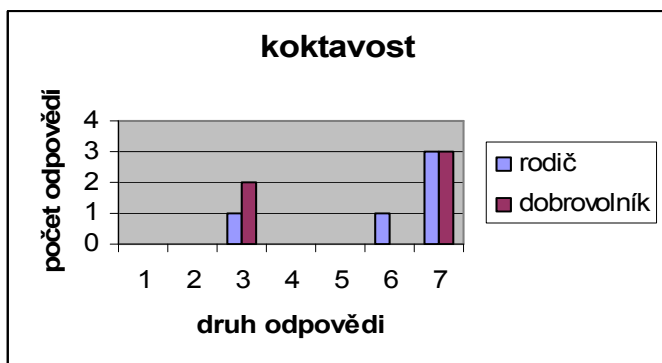

Tento ukazatel je poměrně rozsáhlý. Mohou to být náhlé, rychlé, opakující se, bezúčelné pohyby, zvuky, nebo nějaké projevy.

Rodiče v jednom případě změnu nevidí, v jednom neví a ve třech se tento projev nevyskytuje.

Dobrovolník to vidí podobně. U dvou dětí je to stejné a u třech se tyto projevy nevyskytují.

Obr. 6.34

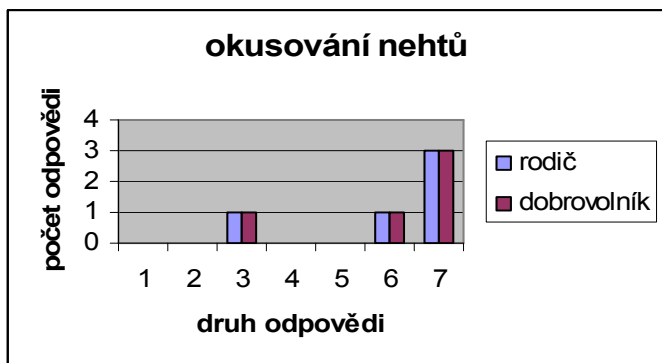

U kocktavosti se příčiny ještě pořádně neznají. Může jich být ale více a jednou z nich může být např. i nervozita.

Podle rodičů je kocktavost u jednoho dítěte stejná, u jednoho dítěte se neví, jestli kocktá a tři děti nekocktají.

Dobrovolník to vnímá následovně. U dvou dětí je to stejné a tři nekocktají. Výsledky jsou téměř stejné.

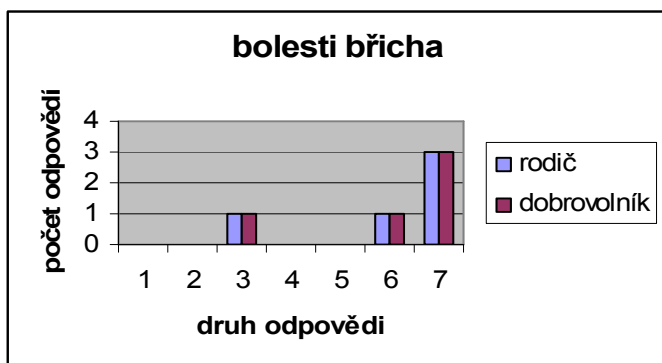
Obr. 6.35

Okusování nehtů může být zapříčiněno několika důvody. Dítě je nervózní, má strach či se může dokonce i nudit, nebo je to jenom zlovyk. Příčin může být prostě několik.

Rodiče i dobrovolníci odpovídají stejně. U jednoho dítěte ke změně nedošlo, u jednoho neví a tři děti si nehty neokousávají.

Obr. 6.36

Také tento ukazatel může mít několik příčin. Ku podivu vyšel úplně stejně jako ukazatel před ním.

6.3.1. Shrnutí

V dotazníkovém šetření byli osloveni všichni dobrovolníci, rodičové dětí zařazených do programu Pět P v Jindřichově Hradci a samotné děti. Z deseti oslovených z každé skupiny se mi vrátilo pouze šest dotazníků. Šest dotazníků pro dobrovolníka, šest dotazníků Asociace Pět P vyplněných dobrovolníky, šest dotazníků Asociace Pět P vyplněných rodiči a šest dotazníků pro děti. Celkem byly čtyři dotazníky u každého dítěte. Jeden dotazník jsem obdržela od rodiče i dobrovolníka vyplněný pouze z části, zapomněli vyplnit druhou stranu. Tím se mi snížil počet dotazníků na pět z každé skupiny.

U dalších oslovených mohl být důvod nevrácení vyplněných dotazníků různý. Pro děti to byla otrava, nebavily se u toho a rodiče mohly brát vyplňování dotazníků jako další nepříjemnou administrativní záležitost.

Z dotazníků, které jsem měla k dispozici mohu říci, že došlo u některých ukazatelů ke zlepšení jako např. nesoustředěnost, zájmy a koníčky, zájem o nové věci, sebedůvěra, vyjadřování pocitů. Tuto změnu pozorovali rodiče i dobrovolníci. Zrovna tyto ukazatele vidím jako důležité a jejich zlepšení vypovídá o programu, že je prospěšný. Spousty ukazatelů však zůstaly nezměněné, na stejné úrovni jako třeba trávení volného času v negativní partě, nepořádnost, úzkost, nesamostatnost, rozmazlenost, únava a citová labilita. Našly se i odpovědi typu ne, které převažovaly. Tato možnost v dotazníku původně nebyla, přesto si je rodiče i dobrovolníci sami doplnili. Odpověď ne se nejvíce vyskytovala u ukazatelů tiky, koktavost, okusování nehtů a bolesti břicha.

6.4 Monitoring programu

Jelikož počet dotazovaných byl malý, pět z deseti, přikládám i monitoring programu, který jsem prováděla telefonním šetřením podle níže uvedených otázek a oslovila všechny maminky dětí zařazených do programu.

U některých však budou otázky strohé, u jiných obsáhlejší.

Postup monitoringu:

1. Příprava otázek a kontaktů na maminky. Vše jsem dostala k dispozici u koordinátory programu Pět.
2. Oslovení maminek.
3. Zpracování odpovědí.
4. Závěr.

Pomocí otázek, které jsou uvedeny níže, provedu zpětnou vazbu programu Pět P v Jindřichově Hradci za minulý rok.

V roce 2006 jsme měli v programu 10 dvojic – dobrovolník, dítě. Zpětná vazba rodičů nás upozorní na nedostatky programu a problémy, které se mohly vyskytnout během schůzek dobrovolníka s dítětem. Všechny tyto nedostatky se pokusíme napravit a do budoucna se jich vyvarovat.

Otázky:

1. Jak jste spokojeni s programem Pět P ve vaší rodině?
2. Máte s jeho realizací nějaké problémy nebo máte připomínky?
3. Jak program vnímá Vaše dítě?

6.4.1 Oslovení maminek

Všech devět maminek se mi podařilo po telefonu zastihnout a byly ochotny mi na mé dotazy odpovědět.

6.4.2 Zpracování odpovědí

I. V našem programu jsou sourozenci (bratr a sestra).

1. Určitě jsme spokojeni. Program funguje dobře. Je to velké plus pro děti i dobrovolníky.
2. Ne, žádné.
3. Obě děti program dobře vnímají.

II.

1. Spokojeni nadmíru.
2. Vůbec nic.
3. Určitě kladně, je spokojen. Program je ku prospěchu věci.

III.

1. Jsme spokojeni.
2. Nemáme.
3. Určitě dobře. Na schůzky se těší.

IV.

1. Dobře.
2. Ne, nemám.
3. Dobře.

V.

1. Moc spokojeni.
2. Ne, vše běží v pořádku.
3. Chodí na schůzky moc rád.

VI.

1. Jsme spokojeni. Hlavně, že je spokojená.
2. Nemám, vždy se s dobrovolnicí domluvíme.
3. V pohodě. Je ráda, že má velkou kamarádku. Dělají spolu jiné věci než se mnou. Když přijde ze schůzky, vykládá své zážitky.

VII.

1. Samozřejmě.
2. Ne, kluk se odreaguje. Dělá jiné věci než doma.
3. Program je přínosem.

VIII.

1. Jsme moc spokojeni.
2. Teď už ne.
3. Určitě jo.

IX.

1. Byli jsme spokojeni.
2. Problém jsme neměli.
3. Vše, pozitivně, kladně.

6.4.3 Shrnutí

Z průzkumu je vidět, že všechny maminky jsou s programem spokojeny a jejich děti vnímají program dobře a pozitivně.

Žádný problém se nevyskytl a nikdo si na nic nestěžoval. Pouze v jednom případě byla odpověď na otázku, zda mají nějaké problémy s realizací programu: „teď už ne“. Reakce byla na předešlý rok, který jsem tímto monitoringem nesledovala.

Takže shledávám tento monitoring úspěšným pro program Pět P v Jindřichově Hradci.

6.5 Dotazník dobrovolníka

Dobrovolníci vyplňovali celkem dva dotazníky. První dotazník je shodný s dotazníkem rodičů a jsou zpracované společně. Druhý dotazník pro dobrovolníka je zaměřený na jeho změnu v schopnosti komunikovat s dětmi, zodpovědnosti, v lepším porozumění mladších, obohacení o zkušenosti a jeho postoji k dobrovolnictví. U těchto otázek dobrovolník kroužkoval čísla od 1 – 5. Číslo jedna znamená, že dobrovolník souhlasí na 100%, číslo dva na 75%, číslo tři na 50%, číslo čtyři se blíží k nesouhlasu 25% a číslo pět je nesouhlas 0%.

K dalším otázkám se dobrovolník sám vyjádří.

6.5.1 Vyhodnocení dotazníku dobrovolníka

- **Zlepšil/a jsem schopnost komunikovat s dětmi.**

0%	25%	50%	75%	100%
		1	2	2

- **Mám větší smysl pro zodpovědnost.**

0%	25%	50%	75%	100%
		2	2	1

- **Lépe rozumím problémům mladších.**

0%	25%	50%	75%	100%
		4		1

- **Byla to celkově obohacující zkušenost.**

0%	25%	50%	75%	100%
				5

- **Také v budoucnu bych se chtěl/a věnovat dobrovolnické činnosti.**

0%	25%	50%	75%	100%
		1	1	3

- **Budu doporučovat svým přátelům, aby se stali dobrovolníky.**

0%	25%	50%	75%	100%
		1	1	3

- **Naučil/a jsi se něčemu novému?**

- Naučila jsem se zvládat situace, kdy mi zavrhl všechny návrhy činnosti na schůzce a taky zvládat překážky s vozíčkem.
- Trošku trpělivosti. Vlastně mě taky naučil šetřit síly (hlavně psychicky).
- Ano, být otevřený a více komunikativní, chápat (pochopit) druhé.
- Naučila jsem se lépe pracovat s jedincem s postižením.
- Rozhodně ano. Trpělivosti, naslouchat a improvizovat.

- **Co se Ti nejvíce líbilo na tom být dobrovolníkem?**
 - Pocit, že můžu trávit smysluplně s mým „malým“ kamarádem čas. A hlavně jeho úsměv během schůzek.
 - Změny (zlepšení) v jeho chování.
 - Smysluplné využití času, nové informace a názory mladší generace.
 - Výborný kolektiv lidí, hlavně to, že jsem jí mohla umožnit věci, které jsou jinak velice složité a viděla jsem, jak je šťastná.
 - Když se mi ho podařilo rozesmát.

- **Co bylo nejtěžší na tom být dobrovolníkem?**
 - Asi úplný začátek. A tím myslím hlavně konečné rozhodnutí stát se dobrovolníkem – zda to zvládnou časově atd.
 - Přemluvit ho k čemukoliv, co nechtěl.
 - Shodit osobní zábrany – nebát se seznámit se s novými lidmi a také najít čas.
 - Nejtěžší bylo nebýt sprostá na lidi, který neuznávají práci s dětmi s postižením.
 - Mít trpělivost a dokázat improvizovat.

- **Jak Tě vnímalo Tvoje okolí v roli dobrovolníka?**
 - Kamarádi – někteří vyjadřovali jakoby obdiv, někteří nezájem. A cizí lidi většinou jen „hloupě“ koukali.
 - Holky na to letěj. Vlastně to všichni chválejí.
 - V souhrnu kladně, podporovalo mne.
 - Jak které. Ve škole (ekonomka) to moc neberou, prý ztráta času, ale přátelé z mého nejbližšího okolí mě hodně podporovali v tom, co dělám.
 - U rodičů jsem se podpory moc nedočkala. Ale u mého přítele a přátel z mého okolí ve škole ano.

6.5.2 Shrnutí

a) bodové hodnocení vyjádřené v procentech

1. Zlepšil/a jsem schopnost komunikovat s dětmi.

U této otázky dopadl průzkum následovně. U jednoho dobrovolníka se komunikace s dětmi zlepšila asi na 50 %, u dvou dobrovolníků na 75 % a u posledních dvou na 100 %.

2. Mám větší smysl pro zodpovědnost.

Smysl pro zodpovědnost se změnil u všech dobrovolníků. U dvou na 50 %, u dalších dvou na 75 % a u jednoho na 100 %.

3. Lépe rozumím problémům mladších.

Po pravidelných schůzkách s našimi dětmi dobrovolníci rozumí problémům mladších asi takto.

U čtyřech dobrovolnicích se vnímání problémů změnilo na 50 % a u jednoho dokonce na 100 %.

4. Byla to celkově obohacující zkušenost.

Všichni dotázaní dobrovolníci shledávají program Pět P jako obohacující zkušenost.

5. Také v budoucnu bych se chtěl/a věnovat dobrovolnické činnosti.

Tato otázka bude samozřejmě ovlivněna zkušenostmi s tímto programem. Ale ne každá dobrovolnická činnost musí být jako program Pět P.

Dobrovolníci kroužkovali následovně. Jeden dobrovolník neví, druhý na 75 % a tři dobrovolníci na 100 %.

6. Budu doporučovat svým přátelům, aby se stali dobrovolníky.

Dobrovolníci se k této otázce vyjádřili takto. Jeden neví, druhý na 75 % a další tři na 100 % budou doporučovat dobrovolnickou činnost.

b) slovní vyjádření

Každému dobrovolníkovi přinesla účast v programu Pět P něco nového. Trpělivost, práci s postiženým dítětem a s vozíčkem. Také se naučil komunikovat, improvizovat, být otevřený a šetřit silami.

Nejvíce se jim líbilo jejich smysluplné využití času, kolektiv lidí, v kterém pracovali a hlavně úsměv na tvářích dětí.

Nejtěžší pro ně však byl samotný začátek stát se dobrovolníkem, shodit zábrany, přimět děti k činnosti, kterou nechtěli dělat a naučit se trpělivosti. V tom všem jim do určité míry pomáhalo jejich okolí.

6.6 Dotazník pro dítě

Dotazník pro dítě se skládá z několika otázek. Na některé otázky mohlo dítě odpovídat slovně, u některých se mohlo vyjádřit kresbou.

Pomocí tohoto dotazníku se pokusím zjistit, zda bylo dítě v kamarádství s dobrovolníkem spokojeno.

6.6.1 Vyhodnocení dotazníku pro dítě

- **Vyhod' do kouzelné krabice to, čeho ses za ten rok zbavil.**
 - Nevyplněno.
 - Nevím.
 - Jsem rozumnější.

- Konečně jsem se zbavila slovního vysvědčení. Teď už máme známky.
 - Svého asistenta.
- **Namaluj nebo napiš do kouzelné skleněné koule, co jsi získal.**
 - Nevyplněno.
 - Dobrého kamaráda.
 - Nového kamaráda.
 - Získala jsem bonbón od paní učitelky za to, že jsem byla šikovná. Naučila jsem se líp psát.
 - Volnost od asistenta.
- **Jak a v čem ti pomohl, poradil tvůj kamarád? Co ses s ním naučil?**
 - Nevyplněno.
 - Spoustu užitečných věcí.
 - Naučil jsem se modelovat autíčka.
 - Naučila jsem se vyrábět. Třeba ze sádry.
 - Psát na notebooku.
- **V čem by ses chtěl podobat svému staršímu kamarádovi? Co se ti na něm líbí?**
 - Být pohotový jako ona. Pěkně se usmívá.
 - Je moc fajn.
 - Chtěl bych mít takový hudební sluch, tak chytrý.
 - Že má se mnou schůzky. Nevím, jestli bych se chtěla v něčem podobat.
 - Ne. Nic
- **Čeho si na něm ceníš? A co si asi myslí starší kamarád o tobě?**
 - Nevyplněno.
 - Skvěle se mi věnuje. Myslí si o mě, že jsem hrozný číslo.
 - Myslí si asi, že jsem hodný, upovídaný, veselý.
 - Cením si, že se mnou strávila dva roky. Asi si myslí, že jsem hodná.
 - Ničeho. Že jsem hodný.
- **Je nějaká věta, kterou ti kamarád často říkal?**
 - Nevyplněno.
 - Nevím.
 - Asi ne.
 - Asi ne, už si to nepamatuju.
 - Ne.
- **Jaký si pamatuješ zážitek se starším kamarádem? Co tě nejvíce bavilo?**
 - Nejvíce mě bavilo, když jsme šli na hokej.
 - Polštářový bitvy.
 - Povídání, modelování.
 - Pustili jsem si hudbu a tančili jsme.

- Jízda autobusem. Autobus.
- **Je něco, co jsi Ty udělal pro svého kamaráda?**
 - Nevyplněno.
 - Nevím.
 - Vyprávěl jsem mu zážitky z tábora.
 - Když jsme se loučili, tak jsem jí koupila dárek.
 - Nic
- Jízda autobusem. Autobus.
- **Je něco, co jsi Ty udělal pro svého kamaráda?**
 - Nevyplněno.
 - Nevím.
 - Vyprávěl jsem mu zážitky z tábora.
 - Když jsme se loučili, tak jsem jí koupila dárek.
 - Nic

6.6.2 Shrnutí

V některých případech bylo pro děti těžké vyplňování tohoto dotazníku. Některé děti mě zase mile překvapily, jak se do toho pustily a psaly krásné, dlouhé věty.

U některého dítěte se stalo, že otázku nepochopilo a odpovídalo na něco úplně jiného, přesto ale v závěru tento dotazník dopadl pro naše dobrovolníky dobře. Děti mají se svými dobrovolníky pěkné zážitky a vzpomínky, které jim už zůstanou napořád.

Závěr práce

Při zpracování tématu měření efektivnosti programu Pět P jsem si opět uvědomila, co mi program dal a jak je práce dobrovolníka pro tyto děti důležitá a prospěšná. V programu máme spíše děti s handicapem, najdou se však i zdravé děti. Díky pravidelným schůzkám se snažíme dítěti ukázat nové možnosti trávení volného času, poradit při řešení jeho osobních problémů, podpořit v jeho názorech, nebo pomoci při navazování nových kamarádských vztahů. Program Pět P shledávám rozhodně efektivním pro děti, a proto jsem se rozhodla změřit určitým způsobem efektivnost programu.

Měření efektivnosti programu v dobrovolnictví je obtížné. Pokoušela jsem se najít nějaký příklad, kdy se to povedlo, ale nepodařilo se mi nic nalézt, co by alespoň trochu souviselo s naším programem.

Pro měření efektivnosti programu jsem použila dotazníkovou metodu, kterou jsem převzala z projektu „Vytvoření nové evaluační metody programu Pět P“. Dotazníky jsem ještě trochu upravila, než byly použity pro měření efektivnosti.

Po hodnocení dotazníku Asociace Pět P vyplňovaný rodiči a dobrovolníky bych se přikláběla k vypuštění ukazatele záškoláctví, krádež, vandalismus, trávení volného času v negativní partě, nesamostatnost, tiky, koktavost, okusování nehtů a bolesti břicha, které pro náš program neshledávám důležitými a nemají pro nás žádnou vypovídající schopnost.

Program je zaměřený na navazování vztahů, ve kterém je důležitá komunikace. Komunikaci mohou děti projevovat různým způsobem a na dobrovolnicích je, aby děti pochopili a pomohli jim vyjádřit se. Proto je pro program důležité vyjádření ukazatele nesoustředěnost, celková situace v rodině, sebedůvěra, schopnost vyjádřit pocity, samostatné rozhodování, přílišné upnutí se na jinou osobu, citové labilita a pocit méněcennosti. Ostatní ukazatele bych brala pouze jako doplňkové.

Dotazník dobrovolníka vypovídá spíše o jeho změně a názoru na dobrovolnictví. Program Pět P mění nejen děti, ale také dobrovolníky. Z vyhodnocení je vidět, že dobrovolníkům účast v programu prospěla.

Jako poslední jsem vyhodnocovala dotazníky pro děti. Vyhodnocení těchto dotazníků bylo nejvíce příjemné. Názory dospělých a dobrovolníků jsem slyšela téměř pořád, ale názor dětí mi byl vzácný a o to příjemnější, když jsem si ho přečetla. Jenom z přečtení jejich odpovědí je vidět, že program nevnímají jako nějaký kroužek nebo něco podobného, ale jako normální kamarádský vztah.

Nyní se zaměřím na cíle programu Pět P, jestli se nám jich podařilo docílit. Program Pět v Jindřichově Hradci si klade za cíl prospět dětem ve věku 6 – 15 let vytvořením kamarádského vztahu. Přátelství se starším kamarádem by mělo dětem, ať už zdravotně postiženým, pocházejících ze sociálně slabších rodin nebo jiným způsobem odlišných od ostatních dětí, pomoci s jeho nesnáze v životě. Řeší třeba problém s nalezením kamarádů, strachem vyjádřit se, zlepšit jeho pohled na svět, odreagovat se, užít si volna a další.

Podle dotazníku Asociace Pět P vyplněný rodiči a dobrovolníky se nám u většiny dětí podařilo rozšířit jejich zájmy a koníčky, začlenit do školního kolektivu, zvýšit sebedůvěru, vyjadřování pocitů, samostatné rozhodování a nesamostatnost. Úplně ta největší změna nastala u projevování zájmu o nové věci, sebedůvěře a podle rodičů u samostatného rozhodování. Všechny tyto ukazatele a jejich změna k lepšímu vypovídají díky navázání přátelského vztahu

jako úspěšném a hlavně prospěšném programu. Troufnu si tvrdit, že program Pět P v Jindřichově Hradci dosáhl svých cílů.

Toto tvrzení podporují i odpovědi samotných dětí v dotazníku.

Děti se svěřují, že získali dobrého kamaráda, naučili se modelovat autíčka a vyrábět různé předměty ze sádry. Na otázku, co se jim líbí na novém kamarádovi, odpovídají: „pěkně se usmívá, je moc fajn, má se mnou schůzky“. Z odpovědí dětí vyplývá, že si velmi cení péče, kterou jim dobrovolníci věnují a váží si roky jejich přátelství. Upřímnost vidíme i v odpovědi na otázku, co si o nich dobrovolníci asi myslí: „Jsem hodný, upovídaný a veselý.“ Nejvíce bavila děti na schůzkách návštěva hokeje, polštářové bitvy, povídání, modelování, poslech hudby a tancování nebo jednoduše jízda autobusem.

Nyní mohu říci, že program Pět P v Jindřichově Hradci je prospěšný a podle všech tří oslovených respondentů efektivní.

Literatura

Tištěné zdroje

- [1] KLIMEŠ, Lumír: Slovník cizích slov, 6. přepracované a doplněné vydání Praha. Státní pedagogické nakladatelství, n.p. 1998. ISBN 80-04-26710-6, ISBN 80-7235-023-4
- [2] SYNEK, Miloslav, VÁVROVÁ, Helena, SEDLÁČKOVÁ, Hana: Jak psát diplomové a jiné práce. Praha, Vysoká škola ekonomická 2002. ISBN 80-245-0309-3.
- [3] TOŠNER, Jiří, SOZANSKÁ, Olga: Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. 1.vyd. Praha: Portál 2002. ISBN 80-7178-514-8

Elektronické publikace

Dostupný z WWW: http://dobrovolnik.cz/d_hist.shtml#top 19.11.2006

Dostupný z WWW: <http://hest.cz/media.shtml?x=91190> 19.11.2006

Dostupný z WWW: http://www.inexsda.cz/ke_stazeni/zakon0.html 20.1.2007

Dostupný z WWW: http://www.hest.cz/ruzne/petp_novy.doc 20.1.2007

Dostupný z WWW: <http://petp.hest.cz/index.php?sekce=7> 13.2.2007

Dotazník Asociace Pět P v ČR

Jméno dítěte:.....

Datum:.....

	<i>Mnohem lepší</i>	<i>O něco lepší</i>	<i>Stejně</i>	<i>O něco horší</i>	<i>Mnohem horší</i>	<i>Nevím</i>
CHOVÁNÍ						
1) <i>Záškoláctví</i>						
2) <i>Toulky</i>						
3) <i>Lhaní</i>						
4) <i>Agresivita</i>						
5) <i>Krádeže</i>						
6) <i>Vandalismus</i>						
7) <i>Odmouvavost</i>						
8) <i>Použití nevhodných slovních výrazů</i>						
9) <i>Nepořádnost</i>						
10) <i>Sebepoškozování</i>						
11) <i>Nesoustředěnost</i>						
SOCIÁLNÍ OBLAST						
12) <i>Dostatek kamarádů</i>						
13) <i>Má zájmy a koníčky</i>						
14) <i>Trávení volného času v negativní partě</i>						
15) <i>Celková situace v rodině</i>						
16) <i>Začlenění do školního kolektivu</i>						

	<i>Mnohem lepší</i>	<i>O něco lepší</i>	<i>Stejně</i>	<i>O něco horší</i>	<i>Mnohem horší</i>	<i>Nevím</i>
17) <i>Problémy s učením</i>						
18) <i>Vztah pedagoga (učitelky) k dítěti</i>						
19) <i>Dítě šikanuje vrstevníky</i>						
20) <i>Dítě je šikanováno</i>						
OSOBNOST DÍTĚTE A JEHO SOMATIKA						
21) <i>Zájem o nové věci</i>						
22) <i>Sebedůvěra</i>						
23) <i>Schopnost vyjádřit pocity</i>						
24) <i>Samostatné rozhodování</i>						
25) <i>Úzkostnost</i>						
26) <i>Přílišné upnutí se na jinou osobu (fixace)</i>						
27) <i>Nesamostatnost</i>						
28) <i>Rozmazlenost</i>						
29) <i>Únava dítěte</i>						
30) <i>Citová labilita (uplakanost, náladovost, vzteklost)</i>						
31) <i>Pocit méněcennosti</i>						
32) <i>Enuréza a enkopréza (pomočování, únik stolice)</i>						
33) <i>Tiky</i>						
34) <i>Koktavost</i>						
35) <i>Okusování nehtů</i>						
36) <i>Bolesti břicha</i>						

Prostor pro vaše další vyjádření (jiné změny v chování dítěte):

Příloha 2

DOTAZNÍK DOBROVOLNÍKA

Jméno dobrovolníka: Datum:

Několik uplynulých měsíců jsi tvořil/a dvojici s dítětem. Rádi bychom Tě požádali o vyplnění následujícího dotazníku. Přečti si každý výrok a potom zakroužkuj číslo, které se nejvíce blíží Tvému názoru. Ve druhé části tohoto formuláře je několik dalších otázek, které bychom chtěli zodpovědět.

Nesouhlasím						Souhlasím
1. Zlepšil/a jsem schopnost komunikovat s dětmi.	1	2	3	4	5	
2. Mám větší smysl pro zodpovědnost.	1	2	3	4	5	
3. Lépe rozumím problémům mladších.	1	2	3	4	5	
4. Byla to celkově obohacující zkušenost.	1	2	3	4	5	
5. Také v budoucnu bych se chtěl/a věnovat dobrovolnické činnosti.	1	2	3	4	5	
6. Budu doporučovat svým přátelům, aby se stali dobrovolníky.	1	2	3	4	5	
7. Naučil/a jsi se něčemu novému?						
8. Co se Ti nejvíce líbilo na tom být dobrovolníkem?						
9. Co bylo nejtěžší na tom být dobrovolníkem?						
10. Jak Tě vnímalo Tvoje okolí v roli dobrovolníka?						

Příloha 3

Dotazníček pro dítě zařazené v programu Pět P

- Vyhoď do kouzelné krabice to, čeho ses za ten rok zbavil...

- Namaluj nebo napiš do kouzelné skleněné koule, co jsi získal...

- Jak a v čem ti pomohl, poradil tvůj starší kamarád? Co ses s ním naučil?

- V čem by ses chtěl podobat svému staršímu kamarádovi? Co se ti na něm líbí?

- Čeho si na něm ceníš? A co si asi myslí starší kamarád o tobě?

- Je nějaká věta, kterou ti kamarád často říkal?

- Jaký si pamatuješ zážitek se starším kamarádem? Co tě nejvíce bavilo?

- Je něco, co jsi Ty udělal pro svého kamaráda?